

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ

A PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Bakalářská práce

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika pro vychovatele

**PROBLEMATIKA JEDINCŮ SE SYNDROMEM TÝRANÉHO,
ZANEDBÁVANÉHO A ZNEUŽÍVANÉHO DÍTĚTE.**

**THE ISSUE OF INDIVIDUALS WITH THE SYNDROME OF ABUSED,
NEGLECTED AND ABUSED CHILD**

Bakalářská práce: 11-FP-KSS-1033

Autor: Ludmila ŠTELCÍKOVÁ

Podpis:

Vedoucí práce: Mgr. Zdeněk kovařík

Konzultant: Marie Hudousková

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
56	17	0	2	18	1+1CD

V Liberci dne:

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ludmila ŠTELCÍKOVÁ**
Osobní číslo: **P09000617**
Studijní program: **B7506 Speciální pedagogika**
Studijní obor: **Speciální pedagogika pro vychovatele**
Název tématu: **Syndrom týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl: Charakterizovat problematiku týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte, vytvořit přehled o informovanosti žáků středních škol o syndromu týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte a zjistit, zda žáci vědí, jak se mají v případě ohrožení své osoby, nebo někoho ze svého okolí chovat a na koho se mají obrátit.

Požadavky: Formulace teoretických východisek, příprava průzkumu, sběr dat, interpretace a vyhodnocení dat, formulace závěrů.

Metody: Dotazník a rozhovor.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. a kol. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1995. ISBN 80-7169-192-5.

ELLIOTOVÁ, M. Jak ochránit své dítě. 2. vyd. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-157-6.

HANUŠOVÁ, J. Násilí na dětech ? syndrom CAN. 1. vyd. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-78-4.

KOLÁŘ, M. Bolest šikanování. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-513-X.

LANGMEIER, J., MATĚJČEK, Z. Psychická deprivace v dětství. 3. vyd. Praha: Avicenum, 1974.

MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. Krizové situace v rodině očima dítěte. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0332-7.

MATĚJČEK, Z. Po dobrém nebo po zlém? 6. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 80-7367-270-7.

VÁGNEROVÁ, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. 3. rozšířené a přepracované vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Zdeněk Kovařík

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: 1. dubna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce: 27. dubna 2012

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.
děkan

L.S.

doc. PaedDr. PhDr. Ilona Pešatová, Ph.D.
vedoucí katedry

dne 22 -04- 2011

Čestné prohlášení

Název práce: Problematika je dinců se syndromem týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

Jméno a příjmení autora: Ludmila Štelcíková

Osobní číslo: P09000617

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 26. června 2012

.....

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu Mgr Zdeňku Kovaříkovi za cenné rady a odborná stanoviska při tvorbě bakalářské práce. Dále děkuji všem osobám, které mi byly nápomocné svými konstruktivními připomínkami, především paní Marii Hudouskové.

V Liberci dne: 26. června 2012

.....

Anotace

Název bakalářské práce: *Problematika jedinců se syndromem týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte.*

Jméno a příjmení autora: Ludmila Štelcíková

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2012/2013

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Zdeněk Kovařík.

Anotace

Ústředním tématem práce je problematika syndromu CAN (syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte).

V této práci je nejprve obecně charakterizován syndrom CAN se zaměřením na formy násilí na dětech a jejich prevenci. Praktická část práce se věnuje dotazníkovému šetření, které zjišťuje a porovnává úroveň znalostí a množství zkušeností žáků středního odborného učiliště a odborného učiliště v okrese Mělník s touto problematikou. Výsledky práce prokázaly určitou znalost problematiky respondentů.

Klíčová slova

Syndrom CAN, násilí, agresivita, šikana, rodina, střední odborné učiliště, odborné učiliště, prevence.

Anotation

Title: *The issue of individuals with the syndrome of abused, neglected and abused children.*

Author: Štelcíková Ludmila

Date of submission: 2012/2013

Supervisor: Mgr. Zdeněk Kovařík

Anotation

The main problem of this thesis is issue of syndrome CAN (abused and neglected child).

The first is syndrome CAN characteristic focusing on kinds of violence against children and the prevention. The reflection is devoted to a questionnaire survey, which identifies and compares the level of knowledge and experience of pupils of vocational schools and vocational schools in the district of Melník with this issue. The results of this work have shown some knowledge and experience of the respondents.

Key words

Syndrome, violence, aggression, bullying, family, vocational school, preventio

Obsah

Úvod	10
Teoretická část	11
1 Definice pojmu CAN	11
1.1 Výskyt a příčiny vzniku.....	11
1.2 Tělesné týrání	13
1.3 Psychické týrání.....	13
1.4 Sexuální zneužívání.....	14
1.5 Zanedbávání	16
1.6 Šikana	17
2 Zloba a násilí	19
3 Prevence syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.....	19
3.1 Primární prevence	20
3.2 Sekundární prevence	21
4 Sanace rodiny	22
4.1 Sanační plán.....	22
4.2 Podmínky sanování rodin	22
5 Právní ochrana dítěte	23
5.1 Úmluva o právech dítěte	24
6 Organizace na ochranu dětí.....	25
6.1 Úkoly UNICEF ve vyspělých zemích	25
6.2 Právní ochrana dětí v České republice vychází z ústavy ČR.	26
6.2.1 Oznamovací povinnost	26
7 Sdružení na pomoc dětem.....	27
Shrnutí	27
Praktická část.....	29
8 Cíl praktické části.....	29
8.1 Stanovení předpokladů	30
8.2 Použité metody	30
8.3 Popis zkoumaného vzorku.....	31
8.4 Průběh průzkumu.....	32
9 Získaná data a jejich interpretace	33
9.1 Vyhodnocení otázky č. 1	33
9.2 Vyhodnocení otázky č. 2	34
9.3 Vyhodnocení otázky č. 3.	35
9.4 Vyhodnocení otázky č. 4- 5.....	36
9.5 Vyhodnocení otázky č. 6 a č. 7.....	37
9.7 Vyhodnocení otázky č. 8 a č. 9.....	38
9.8 Vyhodnocení otázky č. 10 – č. 11	40
9.9 Vyhodnocení otázky č. 12 a č. 13.....	42
9.10 Vyhodnocení otázky č. 15 a č. 16.....	44
9.11 Vyhodnocení otázky č. 17 a č. 20.....	45
9.12 Vyhodnocení otázky č. 19	47
9.13 Vyhodnocení otázky č. 25	49
9.14 Vyhodnocení otázky č. 22, 23, 24 a 26	49
10 Shrnutí výsledků praktické části a ověření stanovených předpokladů	51
Závěr.....	51
Seznam zdrojů	53

Seznam grafů	55
Seznam tabulek.....	56
Seznam příloh	56
Příloha 1	

Úvod

V této bakalářské práci se budeme zabývat syndromem týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Téma bylo vybráno proto, abychom se blíže seznámili s touto závažnou problematikou. Pracuji na odborném učilišti a setkávám se i s žáky, kteří jsou postiženi syndromem CAN. V mnoha případech mě překvapuje lhostejnost okolí k těmto jevům a zraňuje mě bezvýhodná situace těchto žáků. Často jsem se zamýšlela nad možnostmi, jak jim pomoci. Bohužel žádná pomoc není dostatečně dobrá. Je těžké určit, kdy např. zanedbávání je již v takové míře, že se jedná o syndrom CAN, nebo je to ještě běžné chování rodiny s nižší socio-kulturní úrovní. Při studování textu jsem narazila na velmi extrémní případy syndromu CAN, které mnohdy končily smrtí dítěte. V běžném životě se ale setkáváme spíše s mírnějšími a méně nápadnými formami, které nejsou okolí nápadné a většinou jsou ponechány jako neřešené. Přesto i v těchto případech dochází k poškození duševní i tělesné stránky dítěte. V této práci se seznámíme s tím, co se pod názvem syndrom CAN skrývá. Následně se zaměříme na příčiny týrání, zneužívání a zanedbávání dětí. Poznání příčin je dle mého názoru důležitou součástí primární prevence. Zabýváme se i možnostmi předcházení a zabránění těmto jevům. Nakonec se seznámíme s institucemi, které poskytují pomoc ohroženým dětem v České republice. Při psaní této bakalářské práce byla použita metoda syntézy a analýzy několika zdrojů. Cílem předkládané práce je seznámit se s možnostmi, jak pomoci ohroženým dětem, ale také jak pomoci potencionálním násilníkům.

V praktické části bakalářské práce zjišťuji množství informací o syndromu CAN, četnost zkušeností a především schopnost pomoci sobě nebo kamarádovi v případě postižení syndromem CAN.

Cílem praktické části bakalářské práce je analyzovat a porovnat úroveň znalostí a četnost zkušeností se syndromem CAN u studentů odborného učiliště a středního odborného učiliště.

V praktické části je představen průzkum, založený na užití kvantitativní metody průzkumu. V praktické části bakalářské práce tvoříme prostřednictvím respondentů průzkum na téma syndrom CAN.

Cílem praktické části bakalářské práce je analyzovat a porovnat úroveň znalostí a četnost zkušeností se syndromem CAN u studentů odborného učiliště a středního odborného učiliště.

Teoretická část

Text teoretické části je členěn do šesti kapitol. První se týká vymezení pojmu týraného zneužívaného a zanedbávaného dítěte, tedy syndromu CAN. Podkapitolách se zabýváme výskytem a příčinami vzniku tohoto syndromu. V dalších kapitolách je rozebírána prevence, právní ochrana dětí a organizace zabývající se ochranou dětí.

1 Definice pojmu CAN

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (označovaný jako Child Abuse and Neglect – syndrom CAN) vzniká poškozením tělesného, duševního i společenského stavu vývoje dítěte, které vznikne úmyslným jednáním rodičů nebo jiné dospělé osoby. Je to syndrom s různorodými jevy. Různorodé jsou příčiny, mechanismy, charakter i závažnost dopadu na život dítěte. Jde o interakci všech zúčastněných osob, včetně osobnosti dítěte s jeho zvláštnostmi, a vlivu okolí, v němž tento proces vzniká. Takové chování je v dané společnosti hodnoceno jako nepřijatelné. Je to zneužití fyzické síly, psychické nadřazenosti a moci dospělého nad podřízeným a závislým dítětem. Termín CAN prošel dlouholetým vývojem. Zpočátku se v roce 1962 v USA jednalo o syndrom bitého dítěte (Battered Child Syndrome). Současně se prosadilo přijímání zákonů o povinném hlášení týrání dítěte v jednotlivých státech USA. Dále se společnost začala zajímat i o jiné formy násilí na dětech. To rozšířilo pojem syndromu na Child Abuse, což znamená zneužití dítěte. Základními příčinami syndromu týraného dítěte byly určeny nezvládnutá agrese vychovatele proti dítěti a vysoká zranitelnost a bezbrannost dítěte. Významnou roli mají také socio-ekonomické faktory. V případě nízké životní úrovně obyvatelstva se začalo rozšiřovat týrání pasivní formou. Pod tímto označením se skrývá neuspokojování základních lidských potřeb dítěte, tedy neuspokojování základních potřeb materiálních, ale i emocionálních, což je citové zanedbávání. Tímto způsobem vznikla druhá část pojmenování syndromu CAN (Dunovský, aj. 1995, s. 16).

1.1 Výskyt a příčiny vzniku

Bohužel nemůžeme nikdy přesně říct, kolik dětí trpí syndromem CAN, protože mnoho případů zůstává utajeno. Předpokládá se ale, že jsou to 1-2% dětí. Zanedbáváním a týráním trpí děti již od raného věku. Chlapci i dívky jsou tímto jednáním postiženi ve stejné míře. Procento vážně zanedbaných dětí, které úřady někde zaregistrovaly, činilo např. ve Velké

Británii 0,1 % britské dětské populace, ale lze předpokládat, že těchto dětí bude ve skutečnosti mnohem víc. Psychické týrání je častější formou než fyzické týrání a setkal se s ním v dětství přibližně 69% dnešních českých dospělých. Nejobtížnější je vymezení počtu sexuálně zneužívaných dětí, protože o značné části z nich se nikdy nikdo nedozví. Katamnestické studie uvádějí, že 20–25% dospělé populace má z dětství nějakou sexuální zkušenost s dospělou osobou. V případě sexuálního zneužívání výrazně převažuje počet zneužitých dívek nad chlapci, v České republice to bylo 33% žen a 17% mužů (Vágnerová). Mnohdy jsem si kladla otázku, co může přimět převážně rodiče k tak špatnému zacházení s dětmi. Příčiny vzniku syndromu CAN jsou velmi rozmanité. Jednou z nejrozšířenějších variant je **transgenerační přenos**. Znamená to, že z týraného dítěte se často stává týrající rodič. Naučené vzorce chování nás všechny provázejí po celý život a je velmi těžké, i když ne nemožné, se od nich oprostit a naučit se chovat jinak. To je ovšem možné pouze za předpokladu, že si je týrající rodič vědom, že jeho chování není správné, a je ochoten s tímto problémem něco udělat. Ale ani v takových případech si obvykle nedokáže poradit sám a musí vyhledat odbornou pomoc. K takovému chování ale dochází jen zřídka, protože naučené vzorce chování nám většinou připadají normální a není tedy důvod něco měnit. Podle Dunovského není příčina vždy stejná, někdy může jít o psychopatické sklony, nebo potřebu uspokojovat nejružnější nutkání a frustrace CAN (Dunovský, aj. 1995, s. 19).

Další závažnou a častou příčinou syndromu CAN je **dlouhodobě působící sociální stres**. Může to být např. nezaměstnanost, nemoc v rodině, chudoba, nuzné bytové podmínky. Sociální izolace a nízké zapojení do občanského života je také určitým ukazatelem násilí a zneužívání v rodinách. Nedostatek sociálních interakcí je příčinou deficitu sociální podpory a možnosti náhledu na svou situaci. Dětem chybí sociální dovednosti k vyhledání pomoci, a tak považují tento stav za normální

Poslední častou příčinu ke vzniku syndromu CAN poskytuje **struktura dnešní rodiny**. Problémem je absence vzorců sociálního chování žen v roli matek a mužů v roli otců a rovněž široká variabilita struktury rodiny oproti minulosti. Rodiny, kde svobodné matky nahrazují i roli otce, jsou již řadu let odborníky vnímány jako vysoce rizikový faktor ve výchově dětí, zejména potom ve vztahu k vyšší agresivitě a až kriminálnímu násilí u chlapců vyrůstajících zcela bez otce.

Rizikovou se jeví také rodina nová, doplněná o nového člena, a to zejména tehdy, žijí-li v ní společně děti ze dvou původních rodin a je-li komunikace s původní či novou rodinou konfliktní. Rodina, kde je chronicky nemocný nebo postižený člen domácnosti, se může také stát rizikovou ve vztahu ke vzniku syndromu CAN (Fish, Scott, in Vaníčková 2007).

Z hlediska charakteru strádání lze rozlišit několik základních variant. Jedná se o tělesné týrání aktivní, včetně Münchhausenova syndromu, tělesné týrání pasivního charakteru, psychické týrání, sexuální zneužívání, zanedbávání a zvláštní formy týrání.

1.2 Tělesné týrání

Tělesné týrání se dělí na **týrání aktivní povahy**, což jsou všechny druhy násilí páchaných na dětech. Vyznačují se jakýmkoliv poraněním způsobeným v důsledku bití, popálení, opáření, nepřiměřeného trestání a selhání ochrany dítěte před násilím. Také je to tělesné týrání, které nenese známky tělesného poranění, ale k utrpení dítěte došlo v důsledku dušení nebo otrávení. Do skupiny aktivního týrání dětí se zařazuje také záměrné vystavování dítěte opakovaným lékařským vyšetřením a sexuální zneužívání za užití násilí. V těchto případech osoba pečující o dítě, nebo dítě samo, často uvádí nepravděpodobné příčiny vzniku zranění. Dítě nechce o vzniklém zranění hovořit (Špeciánová 2003, s. 20). To se v případě netýraného dítěte nestává. Běžné děti jsou po odeznění největší bolesti ze zranění na svůj úraz náležitě pyšné. Rády vyprávějí, jak k jejich úrazu došlo a ukazují své šrámy. Mnoho dětí si přeje, aby také měly někdy sádku na ruce a mohly si na ni malovat. Mít nějaké zranění je činí atraktivnějšími, samozřejmě z jejich pohledu. Za označením **tělesné týrání pasivní povahy** se skrývá nedostatečné uspokojování nejdůležitějších tělesných potřeb. To je především hladovění dítěte, jeho nedostatečné oblečení, ponechávání v nevytopených prostorách. Tento druh týrání navazuje na neuspokojování psychické a sociální potřeby. Jedná se o úmyslné, ale často i neúmyslné neposkytování péče. Tento druh týrání se obvykle vyskytuje u rodičů zaostalých nebo u rodičů s psychickými poruchami. Takto týrané děti se vyznačují tím, že jsou nedostatečně rozvinuté v mnoha oblastech. Nejzávažnější případy končí zpustnutím dítěte a někdy i smrtí (Špeciánová 2003, s. 21).

1.3 Psychické týrání

Psychické týrání je nejrozšířenějším a zároveň nejhůře rozpoznatelným druhem týrání. Psychické týrání aktivní povahy je cílené, záměrné a účelové jednání. Pasivní složkou

psychického týrání dítěte je neuspokojování základních potřeb dítěte, tedy spíše absence něčeho, čeho by se dítěti mělo dostávat. Formy psychického týrání dítěte jsou např. slovní útoky na sebevědomí dítěte, ponižování, odmítání či zavrhování dítěte, vystavování závažným rodinným konfliktům, izolace se záměrem vyvolat pocit citového ohrožení, podráždění sebevědomí a sebevědomí dítěte opakovaným urážením nebo podceňováním. Například neustálé srovnávání dítěte se šikovnějším a úspěšnějším sourozencem může být pro dítě značně frustrující. Dále jsou to příliš vysoké nároky na dítě ve školních výsledcích nebo sportovních výkonech. Rodiče jsou nespokojeni s výsledky svého dítěte a dítě získává pocit, že není dostatečně dobré. Nejběžnější psychické týrání se vyskytuje u rozvádějících se rodičů nebo u rodičů již rozvedených, kteří se o dítě přetahují, nebo naopak oba přestali mít zájem o jeho výchovu. V těchto případech může docházet k pasivní formě psychického týrání prostřednictvím nezájmu jednoho nebo obou rodičů.

Následky psychického týrání

Jak vážné jsou dopady psychického týrání na dítě, závisí na intenzitě, délce trvání a na vývojovém stupni dítěte, u kterého k tomuto jevu dochází (Dunovský, aj. 1995, s. 68).

- vznik různých druhů závislostí, poruchy příjmu potravy či deprese,
- potíže v mezilidských vztazích často přetrvávající po celý život,
- pocity ustrašenosti a podceňování sama sebe nebo naopak zvýšená agresivita vůči svému okolí,
- nejistota ve vztazích, dítě má pocit, že není milováno,
- obviňování sama sebe za týrání ze strany rodičů,
- viktimizace dalšími negativními společenskými jevy, jako je např. šikana nebo mobbing. K těmto jevům dochází v důsledku sníženého sebevědomí z dětství.

1.4 Sexuální zneužívání

Podle zdravotní komise Rady Evropy znamená zneužití dítěte jeho nepřiměřené vystavení pohlavnímu styku, činnosti nebo chování. Pachatelem bývá nejčastěji někdo z blízkého okolí

dítěte. Velmi často je to rodič, příbuzný nebo přítel. Sexuální zneužívání se dělí na bezdotykové a dotykové formy.

Bezdotykové formy sexuálního zneužívání

- exhibicionismus, který je směřován k dětem,
- harassment, který znepokojuje dítě slovními výpady, poplácáváním nebo tisknutím se sexuálním podtextem,
- obscénní telefonické hovory,
- nucení dítěte k obnažování a fotografování a ukázkám pornografie.

Dotykové formy sexuálního zneužívání:

- dítě je dospělým jedincem líbáno, osaháváno na erotogenních zónách,
- sexuální útok, využití síly dospělého při dotýkání se dítěte na jeho erotogenních zónách, mazlení se s ním a jeho poškozování tím, že do něho vniká např. jazykem, prstem nebo různými předměty,
- znásilnění, což je vniknutí do vagíny, konečníku či úst dítěte penisem,
- incest, což je sexuální styk mezi dvěma osobami, kterým není zákonem dovoleno uzavřít sňatek,
- intrafemurální pohlavní styk,
- dětská pornografie, prostituce, obchod s dětmi za účelem sexuálního zneužití (Špeciánová 2003, s. 22).

Pachatelé sexuálního zneužívání dětí jsou obvykle muži. Většinou se jedná o lidi z rodiny dítěte, nebo z jeho blízkého okolí. Tito lidé působí na okolí většinou nenápadně a přátelsky, mají tzv. dobrý vztah k dětem (Dunovský, aj. 1995, s. 77).

Děti, které se stávají cílem sexuálního zneužívání, mohou být psychicky deprivované nebo opomíjené. Jsou to děti z dysfunkčních rodin, nebo z rodin citově chladných, kde na dítě jeho

rodiče nemají čas. Takové děti se snadněji navazují na někoho jiného, např. na rodiny svých kamarádů, kde jim věnují čas a pozornost. Ohroženou skupinou jsou také děti mentálně retardované. V těchto případech pachatel spoléhá na to, že dítě nebude schopno popsat, co se s ním dělo. Ohrožené mohou být také děti, které z nějakého důvodu zůstávají pravidelně samy doma, když je např. matka samoživitelka zaměstnaná jako zdravotní sestra v nemocnici (Dunovský, aj. 1995, s. 79).

Následky sexuálního zneužívání

Následků, které přináší sexuální zneužívání v dětství, je mnoho a většinou jsou pro dítě velmi závažné. Je to zejména deprese, snížené sebehodnocení jedince a sexuální dysfunkce v dospělosti. Dítě je přesvědčeno o vlastní špinavosti, špatnosti a vině, a tím vzniká pocit stigmatizace. Také ztráta základní důvěry dítě poznamenává na celý život. To, že je dítě zrazováno osobou, které věřilo, ho připraví o důvěru v ostatní dospělé (Halfarová 2002). Nežádka se stává, že je dítě zrazeno několika dospělými osobami najednou. V případě zneužívání dívek nevlastními otci je to velmi častý jev. Pokud se dcera svěří své matce a je jí odmítnuta, je traumatizována podruhé, a toto trauma má někdy pro dítě horší následky než samo zneužití. Neochota chránit své dítě, přestože matka tuší, že mezi dcerou a nevlastním otcem probíhá něco nesprávného, pramení např. ze strachu o ekonomické zajištění rodiny, ze žárlivosti, bezmoci, nebo neschopnosti unést ponížení způsobené přiznáním si zrady partnera.

1.5 Zanedbávání

O zanedbávání dítěte lze hovořit tehdy, když nedostatek péče způsobuje závažné ohrožení vývoje dítěte a jeho bezpečí. Zanedbávání se člení na tělesné a citové. Tělesné zanedbávání zahrnuje zanedbávání výživy, ošacení, přístřeší, zdravotní péče a ochrany před ohrožením. Nedostatečný dohled přiměřený věku dítěte způsobuje zvýšené procento úrazů, kterých by dítě mohlo být ušetřeno. Citové zanedbávání se vyznačuje citovým chladem vůči dítěti, čímž dochází k jeho citové deprivaci. „*Citové zanedbávání je neuspokojování citových potřeb dítěte, a to pokud se týče náklonnosti i pocitu dítěte, že někam patří*“. (Děti a my 1993)

Podmínky, ve kterých dochází k zanedbávání dítěte, dělíme na vnější a vnitřní.

Vnější podmínky se vyskytují

- v zařízeních kolektivní výchovy,
- pokud dojde k úmrtí matky a osiření dítěte,
- za nepřítomnosti otce,
- pokud je nízká ekonomická úroveň rodiny,
- pokud mají rodiče náročná povolání,
- v případě výskytu alkoholizmu nebo užívání drog,
- v případě promiskuitních sexuálních vztahů.

Vnitřní podmínky ohrožující dítě zanedbáváním jsou

- citová nezralost a nevyspělost matky, otce nebo obou rodičů,
- duševní poruchy a nemoci rodičů, mentální retardace rodičů,
- vážné smyslové poruchy, pohybová invalidita,
- příslušnost rodičů k náboženským sektám, zvláštní životní postoje.

Projevy, kterými lze odhalovat zanedbávané děti, mohou pozorovat sousedé, pedagogičtí pracovníci nebo lékaři. Charakteristické projevy zanedbávání jsou hlad, nedostatečně osvojená hygienická pravidla, chronická únava. Tyto děti chodí pozdě do školy, jsou neupravené, znečištěné a jejich oděvy zapáchají, jsou jim malé nebo velké, což jim způsobuje nepohodlí. Mají malou sebedůvěru a mohou mít i neurotické chování (kousání nehtů, mrkání nebo záškuby obličejem). Dítě může být také agresivní ke svému okolí (Špeciánová 2003, s. 24).

1.6 Šikana

Mezi formy syndromu CAN je možné zařadit i šikanu. Jak ukazují studie, vyskytuje se šikana již u velmi malých dětí a s přibývajícím věkem se procento zvyšuje. Pokračuje ve škole a později i v zaměstnání. Šikanovaných dětí není málo. Šikanování se projevuje svévolným ponižováním, zastrašováním, vydíráním a týráním druhých osob. Oběť často trpí celé měsíce nebo i celé roky. Často jde o velmi kruté ublížení, potom může být za šikanu brána i jednotlivá událost, která se zatím neopakovala. Tento způsob jednání je

v mnoha případech možné kvalifikovat i jako trestný čin, který slouží k získávání výhod, k osobnímu obohacování nebo uspokojení zvláštních potřeb na úkor šikanovaného jedince (Černoch, 1997).

Šikanování je všudypřítomné a může nás provázet po celý život. Vyskytuje se v rodinách mezi sourozenci, ve školce a dalších na sebe navazujících školních institucích (*bullying*), v zájmových kroužcích, v zaměstnání (*mobbing*), v partnerských vztazích (*domestic violence*) a končí v domovech seniorů nebo týráním seniorů v domácnosti (Kolář 2001 s. 17). Šikanování je velmi nebezpečný jev. Já se se šikanou setkávám na svém pracovišti a jsem přesvědčena, že jsme ukázkou školy se špatným řešením šikany. Vím i o jiných školách, kde se stále ještě řeší šikana formou „Podejte si ruce a už na sebe buďte hodní“. Je to důkazem, že se o šikaně a jejím správném řešení ví na školách jen velmi málo. Šikana na školách se často řeší bagatelizováním problému. Někdy se o šikaně hovoří pouze jako o škádlení, jindy pedagog prohlásí, že si za to dítě může samo, protože svým chováním nebo vizáží provokuje. Jednou z nejhorších variant je popření problému tvrzením, že si dítě problém vymýšlí. Každý z těchto způsobů bagatelizování šikany pedagoga osvobodí od jejího řešení, a ta se v důsledku toho šíří jako infekce do celého kolektivu. S rozvinutou šikanou si již pedagogové vůbec nevědí rady a při jejím řešení dělají mnoho chyb. Proto jejich neodborné řešení bývá vesměs neúčinné.

V našich školách a jiných výchovných institucích je významná skupina žáků beztrestně psychicky i fyzicky týrána. To se dlouhodobě a někdy i nevratně podepíše na jejich psychickém i tělesném zdraví. U pokročilých stádií šikany bývá dokonce ohrožen život oběti. Někdy se agresor může pokusit svou oběť sám zabít, jindy oběť řeší svou bezvýchodnou situaci sebevraždou (Kolář 2001 s. 23).

Až k těmto špatným koncům může zajít šikana v důsledku jejího podceňování. Důsledky šikany poznamenávají celý kolektiv. Přehlížením mravních norem, utvářením a upevňováním antisociálních postojů je postižena celá skupina, ve které se šikana odehrává. Šikanou tedy není poškozena pouze oběť, ale i ostatní žáci v tomto kolektivu, kterým se v důsledku špatného klimatu ve třídě mění mravní normy.

Žáci, kteří jsou součástí kolektivu, ve kterém probíhá šikana, jsou svědky krutého bezpráví, ztrácejí iluze o společnosti, která by každému člověku měla zajistit ochranu proti jakékoliv formě násilí. Tito žáci se v mládí naučí, že se s tím nedá nic dělat, že autority nejsou schopny zajistit ochranu a bezpečí slabým, a že mravní a zákonné normy mohou být beztrestně porušovány (Kolář 2001 s. 23).

2 Zloba a násilí

Klademe si otázku, proč je mezi lidmi tolik zloby, která je zaměřena na děti. Studie ukazují, že mezi lidmi, a to i mezi členy rodiny, dochází k naprostému odlidštění. Dětem chybí kladné emocionální prožitky. Rodiče nemají čas se svým dítětem plně věnovat. Jsou často přetíženi běžnými denními povinnostmi a upřednostňují ekonomické zajištění rodiny. Rádi potom dětem povolují zábavu v podobě televize nebo počítačových her, kde se děti často baví právě agresí. V rodinách je mnoho stresu, frustrace, mizí verbální komunikace nejen mezi rodiči a dětmi, ale i mezi dětmi samotnými. Běžná verbální komunikace je často nahrazována sociálními sítěmi a mobilními telefony. Dětem chybí láskyplné projevy, společné zážitky. Dnešní rodiče mají často liberální styl výchovy, a ten může být také pro dítě zdrojem frustrace. Tato frustrace je pro dítě nepřijatelnou zátěží, která může vyústit až k agresivitě. Díky emocionálním handicapům narůstá agresivita u dětí (Pavlátová 2010, s. 14).

Dítě potřebuje ke svému zdárnému vývoji lásku a bezpečí. Pokud se mu toho dostává, má velkou šanci zvládat problémy a nástrahy života a cítit se mezi lidmi dobře. Pokud však dochází ke špatnému zacházení nebo dokonce k týrání, zanedbávání, nebo zneužívání, nemůže z něho vyrůst zdravý jedinec. Je ohrožen jeho nejen fyzický, ale především psychický vývoj. Především jeho sebeúcta. Neustále pocítuje strach, úzkost, pocit viny a bolesti. Dítě se těmito pocitům brání různými způsoby, např. může být kruté vůči slabším dětem nebo zvířatům. Proti nepříjemným a zahanbujícím pocitům si buduje psychickou obranu, která ho má chránit a pomáhat mu zachovat si psychickou integritu a lidskou důstojnost (Halfarová 2002).

3 Prevence syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

Prevence je vždy lepší než léčba. Stejně je tomu i u prevence syndromu CAN. Tato prevence se dělí na primární a sekundární. Primární je zaměřena na širokou veřejnost a snaží se o to, aby nevznikaly rizikové skupiny obyvatelstva a rizikové životní situace. Sekundární prevence se zabývá vytypováním rizikových skupin lidí a rizikových životních situací, za kterých dochází právě k týrání, zanedbávání a zneužívání dítěte. Druhým úkolem sekundární prevence je cílené působení na tyto skupiny lidí. (Dunovský, aj. 1995, s. 107).

*Nad zlato dražší klenot jest dítě, ale nad sklo křehčejší, rozraziti se neb naraziti snadně můž,
a škoda odtud nenabytá (tj. nesmírná).*

J: A: Komenský

Z citátu usuzuji, že Jan Amos Komenský již v sedmnáctém století věděl, že špatné zacházení s dětmi je poškozuje, a to takovým způsobem, že některé chyby se již nedají napravit. Zjištění, že prevence je lepší než léčba, není tedy nic nového. Pokusila jsem se zjistit, jak funguje tato prevence v praxi. Zašla jsem tedy na oddělení sociálně právní ochrany dětí ve městě, kde bydlím, a byla jsem nemile překvapena. Nic takového se v našem městě neprovádí. Na město a okolí, které má více jak 20 tisíc obyvatel, připadá pět pracovníků sociálně právní ochrany dětí. A proto je zde prostor pouze na šetření již vzniklých problémů. Na sekundární prevenci není čas. Ve Velké Británii např. takto špatná situace dle Michele Elliottové není. Elliottová ve své knize popisuje způsoby prevence, které pomohou u mnoha případů zabránit násilí na dětech nebo jim dokonce zachránit život. Popisuje případy, jak děti prakticky nacvičují bezpečnostní opatření a způsoby chování v nebezpečných situacích. Dále se učí volat na policii a na linku bezpečí. Je zřejmé, že si děti snáze poradí v nebezpečných situacích, když se naučí znát určité preventivní techniky. Při jejich znalosti si děti více věří a nejsou tak zranitelné. Je důležité děti naučit vyhýbat se nebezpečným situacím a vstřípit jim, že je někdy lepší říci „ne“, utéct a vyhledat pomoc dospělé osoby. Že je někdy správné nedodržovat slib mlčenlivosti ve špatných věcech a zároveň jim umožňovat využívání vlastního úsudku ke své ochraně (Elliottová 1994, s. 136).

3.1 Primární prevence

Primární prevenci CAN můžeme dělit na tři části.

Zaměřené působení na širokou veřejnost

Široká veřejnost zahrnuje všechny vrstvy obyvatelstva bez rozdílu věku, vzdělání či zaměstnání. Otázkou je, jakým způsobem na širokou veřejnost působit, aby se stala citlivější a vnímavější k zájmům a potřebám dítěte. Co dělat, aby dítě mělo pro společnost vyšší hodnotu, než jsou hmotné statky a požitky. Prostředkem k tomu, aby se nebezpečí násilí na dětech snížilo na minimum, je široce založená osvěta. Činiteli osvěty jsou všechny instituce dotýkající se nějakým způsobem života dětí. Jsou to např. orgány státní legislativy, politické strany, školy, zdravotnictví, sdělovací prostředky atd.

Zaměřené působení na rodiče a vychovatele, ale i na ty, kteří se na rodičovství teprve připravují

Cílem tohoto působení je vybudovat v systému hodnot, postojů, ale i názorů a vědomostí podmínky pro vnitřní, tj. psychické přijetí dítěte. A to přijetí bezvýhradné – přijetí dítěte takového jaké je. V tomto případě je výhodnější působit spíše na budoucí rodiče než na rodiče, kteří již děti mají a nechají se jen málo ovlivnit. Prostředkem tohoto druhu prevence jsou obecná opatření ve prospěch rodin s dětmi. Jsou to finanční podpory, nabídky rekreačních možností aj. Rozhodující úlohu v přípravě dětí na rodičovství má rodina. Také škola a její program sexuální výchovy a výchovy dětí k rodičovství má vliv na pozdější přijetí dítěte. Je známo, že nechtěné těhotenství nepříznivě ovlivňuje postoje rodičů k dítěti. Proto je velmi důležitá výchova k plánovanému rodičovství. Mladí lidé by se měli zamýšlet nad tím, zda chtějí mít děti, s kým a kdy. A podle těchto plánů si organizovat svůj život.

Zaměřené působení na odborné pracovníky

Odbornými pracovníky v této oblasti se myslí veřejní činitelé - hlavně lékaři, psychologové, sociální pracovníci, právníci soudci a politici. Jde o zprostředkování poznatků z výzkumů, odborných studií a průzkumů obyvatelstva (Dunovský, aj. 1995, s. 107).

3.2 Sekundární prevence

Syndrom CAN znamená týrání, zanedbávání a zneužívání dítěte. Je zřejmé, že někteří lidé mají sklon k některému z výše vyjmenovaného druhu chování a některé děti na sebe jakoby přitahují některý ze způsobů tohoto nežádoucího chování. Úkolem sekundární prevence je odhalovat rizika. Případně je aktivním způsobem zmenšovat. Jde tedy o to, chránit dítě a pomáhat potenciálnímu pachateli, aby k týrání, zanedbávání a zneužívání vůbec nedošlo.

- Nejdříve musíme zajistit, aby si rizikovní jedinci uvědomovali svou rizikovost. Toho docílíme pozitivním způsobem - budeme informovat, poučovat, vzdělávat. Ale také negativním způsobem, což je v podstatě zastrašování, zveřejňování trestních či jiných postihů.
- Pokud si tito rizikovní jedinci uvědomí svou rizikovost, jsou často ochotni se sebou něco udělat (zbavit se své rizikovosti).

- Nakonec záleží na společnosti, zda je schopná jim pomoci (Dunovský, aj. 1995, s. 108).

Pomocná ruka rizikovým jedincům je podána například pedagogicko psychologickými poradnami, dále manželskými poradnami nebo formou sanace rodiny. K sanaci rodiny dochází tam, kde již vznikl nějaký problém s týráním, zneužíváním a zanedbáváním dítěte. Pokud k takové situaci dojde, často se stává, že je dítě vystaveno další deprivaci, která pramení z odebrání dítěte z rodiny. Tedy z prostředí, kde je dítěti nějakým způsobem ubližováno, ale přitom je to jeho domov. Aby se zabránilo odebrání dítěte z rodiny, může se využít právě sanace rodiny.

4 Sanace rodiny

Sanace rodiny by měla být první pomocí u většiny případů výskytu domácího násilí. Je to soubor opatření sociálně právní ochrany dětí, sociálních služeb a dalších opatření, které jsou poskytovány rodičům dítěte a dítěti, které má ohrožený sociální, biologický a psychologický vývoj.

Cílem sanace rodiny je předcházet nebo zmírnit příčiny ohrožení dítěte a pomoci rodičům i dítěti zachovat rodinu.

4.1 Sanační plán

Stanovit cíl situace rodiny, ke kterému směřují dílčí kroky sanace.

Stanovení časového úseku pro naplnění cílů.

Stanovení časového úseku na vyhodnocení dílčích kroků.

Hodnocení efektivity sanace. Seznámení s hodnocením rodiče a dítěte.

4.2 Podmínky sanování rodin

Naplnění cíle sanace záleží na rizikových faktorech rodiny, prostředí a aktuální sociální situaci rodiny.

Rizikové faktory rodiny jsou: rodiče z dysfunkčních rodin nebo ze zařízení pro výkon ÚV. Rodiče s nízkým vzděláním, nezaměstnaní nebo nezaměstnatelní, mající dluhy a problémy

s hospodařením. Nevhodné transgenerační předávání modelů chování, které prohlubují špatnou rodinnou situaci, a tím i kvalitu života dítěte.

Rizikové faktory prostředí: je velmi důležité, aby měla rodina kde bydlet, ale sanace rodiny není prostředkem k získání bydlení.

Aktuální sociální situace rodiny: je třeba zjistit pravděpodobnou dobu trvání ohrožení dítěte. Posoudit úroveň rozvoje dítěte, psychické a fyzické zdraví. Schopnost rodičů zajistit odpovídající péči a výchovu dítěte. Důležité je také zjistit, které instituce již s rodinou pracovaly, jakým způsobem a jakých výsledků bylo dosaženo (Bechyňková, Konvičková 2008), Správnou prevencí nám umožňuje a zároveň ukládá řada dokumentů.

5 Právní ochrana dítěte

Potřebu ochraňovat děti si lidé začali uvědomovat již v dávných dobách. Např. římský zákon z roku 374 kvalifikoval zabití dítěte jako vraždu (Pöthe 1999, s. 17). Tento zákon nám může připadat jako samozřejmost, ale do té doby tomu tak nebylo. Dítě jako oběť bylo užíváno při náboženských rituálech. Známé je také zabíjení dětí s tělesnými vadami nebo zabíjení děvčátek v období Spartské republiky (Pöthe 1999 s. 16). Od té doby lidé urazili velký kus cesty a postoje vůči dítěti se v mnohém změnily. Významným krokem v ochraně dětí bylo vytvoření několika mezinárodních dokumentů. Prvním velkým dokumentem dvacátého století se stala Ženevská deklarace. Postupně byla přijata mnohá opatření. Velkým preventivním činem celosvětového významu je Úmluva o právech dítěte a Světová deklarace o přežití, ochraně a rozvoji dítěte.

Nyní bych se ráda zabývala těmi nejdůležitějšími z nich:

Ženevská deklarace práv dítěte z roku 1924. Tato deklarace začala vznikat po válce jako pomoc dětem postiženým válkou. Jsou v ní popsány základní principy chránící dítě před nebezpečím a zajišťující mu optimální tělesný a duševní vývoj. Tato deklarace má chránit dítě před týráním, zanedbáváním, zneužíváním dětské práce atd. (Jílek 1990, s. 365).

Deklarace práv dítěte vznikla v New Yorku dne 20. 11. 1959. Tato deklarace obsahuje deset zásad o právech dítěte a navazuje na deklaraci z roku 1924. První zásada hovoří o tom, že tyto zásady se vztahují na všechny děti bez výjimky. Druhá zásada popisuje zvláštní ochranu pro dítě, kterému mohou poskytovat prostředky a příležitosti k plnému rozvoji ve všech oblastech.

Třetí zásada řeší právo dítěte na jméno. Ve čtvrté zásadě se hovoří o právu dítěte na přiměřenou výživu, bydlení, zotavení a lékařskou péči. Pátá zásada se zabývá péčí o dítě, které je fyzicky, duševně nebo sociálně postiženo. Šestá zásada popisuje důležitost správně fungující rodiny ve vztahu ke správnému vývoji dítěte. V sedmé zásadě se mluví o nároku dítěte na vzdělání, které má být bezplatné a povinné, alespoň na jeho počátcích. Dále se v této části hovoří o tom, že dítě má mít možnost ke hrám a zotavení, jež by měly mít stejné poslání jako vzdělání. Osmá zásada zajišťuje v případě nouze ochranu a pomoc dítěti jako prvnímu. Devátá zásada se dotýká syndromu CAN. Mluví se v ní o tom, že dítě má být chráněno před všemi formami nedbalosti, krutosti a vykořisťování. Nesmí být předmětem obchodu v žádné podobě. Dále o nemožnosti zařazování dítěte do pracovního procesu. Poslední zásada hovoří o tom, že dítě musí být chráněno před rozvojem jakékoliv diskriminace (Informační centrum vlády 2012).

5.1 Úmluva o právech dítěte

Významným dokumentem v této oblasti je také **Úmluva o právech dítěte**. Byla přijata Valným shromážděním OSN dne 20. listopadu 1989. Od té doby ji postupně ratifikovaly všechny státy světa (s výjimkou USA a Somálska) a stala se tak nejširěji přijatou smlouvou o lidských právech v historii (UNICEF)

Úmluva o právech dítěte obsahuje celkem 54 článků. V těchto článcích jsou velice pečlivě popsána jednotlivá práva dítěte, čímž se rozumí každá osoba mladší 18 let. Jednotlivá práva jsou formulována tak, že se mohou vztahovat na všechny státy, které tuto smlouvu podepsaly s přihlédnutím na jejich kulturní, náboženské, etnické, politické, ekonomické a další odlišnosti. Je to komplex práv zajišťující *optimální rozvoj všech osobnostních předpokladů dítěte, a zároveň tak, aby se dílčí základní práva mohla stát oporou pro prostou ochranu života a alespoň základní rozvoj dětí v zemích, které jsou na nižším stupni společenského vývoje* (UNICEF).

Úmluva o právech dítěte pokrývá 4 široké kategorie práv dětí:

Práva na život a přežití – zahrnují právo na život, přiměřenou životní úroveň, bydlení, výživu, zdravotní péči atd.

Práva na osobní rozvoj – zahrnují právo na vzdělání, svobodu myšlení a náboženství a přístup k informacím, ale také právo na hru a zábavu.

Práva na ochranu – zahrnují právo na ochranu proti všem druhům krutosti, vykořisťování a zneužívání, svévolnému oddělení od rodiny, ale i právo na ochranu proti poškozování v systému trestního práva.

Participační práva – zahrnují právo dětí svobodně vyjádřit své názory a mít slovo v záležitostech ovlivňujících jejich život.

V roce 2000 přijalo OSN k úmluvě o právech dítěte další dva Opční protokoly. Jedná se o:

- Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů.
- Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie.

Česká republika však dosud tyto Opční protokoly neratifikovala. V současné době k ratifikaci chybí úprava trestnosti držení dětské pornografie a jiných obdobných materiálů (Ministerstvo vnitra České republiky 2010).

6 Organizace na ochranu dětí

UNICEF (Dětský fond OSN) je hlavní světovou organizací, která se zabývá ochranou a zlepšováním životních podmínek dětí a podporou jejich všestranného rozvoje.

Český výbor pro UNICEF

byl ustaven v roce 1991 jako národní, nevládní, dobrovolná organizace, reprezentující a svojí činností podporující zájmy Dětského fondu OSN - UNICEF v České republice. UNICEF má 37 Národních výborů.

6.1 Úkoly UNICEF ve vyspělých zemích

UNICEF si ve vyspělých zemích dává za cíl řadu úkolů, které jsou odlišné oproti zemím rozvojovým. Přesto i u nás jsou některé úkoly pro UNICEF dosti naléhavé. Česká republika má v záležitostech ochrany dětí mnoho nedostatků. Mezi nimi je například vysoká tolerance k tělesným trestům při výchově dětí. V tomto případě je třeba velké osvěty při nabídce výchovných alternativních trestů. Dalším velkým problémem je nedostatečné chránění dětí před návykovými látkami. Což se týká především tabákových výrobků, alkoholu a drog.

Nedostatků je ještě celá řada, sama bych nakonec uvedla neinformovanost nejen dětí, ale i dospělých o možnostech pomoci dětem postiženým syndromem CAN.

Dalším úkolem UNICEF v ČR je informovat širokou veřejnost o poslání a konkrétní činnosti UNICEF ve prospěch dětí. Tento úkol chce UNICEF realizovat např. programem „Škola přátelská k lidským právům“ (Human Rights Friendly School). Je to program, který podporuje prostředí, ve kterém se lidským právům vyučuje, a kde se lidská práva praktikují, kde jsou respektována, bráněna a prosazována.

Důležitým úkolem je upozorňovat veřejnost na situaci dětí ve světě i v ČR, a získávat pro svoji činnost ve prospěch dětí dobrovolné spolupracovníky a příznivce (z řad jednotlivců i organizací).

Obrovským úkolem ve prospěch rozvíjejících se zemí je shromažďovat finanční prostředky pro pomoc strádajícím dětem celého světa. A nakonec podporovat naplňování dětských práv (UNICEF).

6.2 Právní ochrana dětí v České republice vychází z ústavy ČR.

Sociálně právní ochrana dětí

Úkolem sociálně právní ochrany dětí je zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním. Tato ochrana dítěte a zajišťování jeho práv se promítá do mnoha právních předpisů. Sociálně právní ochranu dětí stanovuje konkrétně **zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí**, ve znění pozdějších předpisů. Dále **zákon o rodině 94/1963 Sb.** (Ministerstvo práce a sociálních věcí).

6.2.1 Oznamovací povinnost

Od roku 1994 máme v České republice zákon o oznamovací povinnosti. Tento zákon ukládá všem občanům v případě podezření na týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte oznámit tuto skutečnost příslušným úřadům. V USA přijali tento zákon již v šedesátých letech a vedlo to k odhalení desítek nových případů týrání dětí a především zlepšilo informovanost obyvatel o tomto problému (Pöthe 1999, s. 19). Informovanost lidí o ohlašovací povinnosti je

v ČR minimální a také je zde velmi vysoká tolerance vůči fyzickým trestům, proto se někdy špatné zacházení s dítětem považuje za normální výchovný prostředek.

Obecná oznamovací povinnost pro státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení a zdravotnická zařízení, popřípadě další zařízení určená pro děti § 10 odst. 4 zákona. Tyto jsou povinny oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti, na které se sociálně právní ochrana dětí zejména zaměřuje, a to bez zbytečného odkladu po tom, kdy se o takové skutečnosti dozví (Špeciánová 2003, s. 33).

7 Sdružení na pomoc dětem

Sdružení Linka bezpečí dětí a mládeže bylo založeno 13. 4. 1994. Cílem tohoto neziskového sdružení je zajišťování telefonické pomoci a ochrany dětem a mladistvým v tíživých či krizových životních situacích. Volat je možné zdarma z celé České republiky na telefonní číslo 116 111.

Bílý kruh bezpečí poskytuje odbornou, bezplatnou a diskrétní pomoc obětem a svědkům trestných činů. Bílý kruh bezpečí má dvě telefonní linky. Jedna je určena na pomoc obětem kriminality a druhá na pomoc obětem domácího násilí.

Nadace Naše dítě pomáhá týraným, zneužívaným, handicapovaným, ohroženým a opuštěným dětem, které se ocitnou v obtížné životní situaci.

Projekt SVI – Systém včasné intervence a Tým pro mládež. Tento projekt vytvořili na odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra. Cílem tohoto projektu je nastavení efektivní spolupráce mezi institucemi, do jejichž působnosti spadá péče o ohrožené děti a jejich rodiny.

Shrnutí

V teoretické části bakalářské práce jsme nejdříve charakterizovali pojem CAN, dále jsme se zabývali výskytem a příčinami syndromu týrání, zanedbávání a zneužívání dítěte. Dále formami, jakými se toto chování projevuje a následky tohoto chování pro dítě. Další část bakalářské práce je zaměřena na primární a sekundární prevenci syndromu CAN. Při získávání informací byla v knize od Věry Bechyňové a Marty Konvičkové zjištěna metoda prevence, a to sanace rodiny. Je to metoda, která by mohla pomoci rizikovým skupinám

a nepůsobila by sekundární deprivaci dítěti. Bohužel při zjišťování skutečností v institucích, které se zabývají sociálně právní ochranou dětí, nebylo potvrzeno užití takových metod v praxi. Bylo zjištěno, že na takové metody nejsou v současné době prostředky, nejsou ani pracovníci, kteří by mohli tyto služby vykonávat. Cílem této práce bylo rozšíření teoretických znalostí o možnosti prevence syndromu CAN. Zjištěním, že v našem městě neexistuje dostatečná prevence, jsme motivováni k dalšímu průzkumu institucí zabývajících se péčí o dítě, o rodinu a hlavně prevencí syndromu CAN. Při psaní bakalářské práce byla využita metoda analýzy a syntézy použitých zdrojů.

Praktická část

V praktické části předkládané bakalářské práce byl proveden průzkum informovanosti žáků středních škol o syndromu CAN. Cílem průzkumu bylo zjistit, zda žáci vědí, kde vyhledávat pomoc v případě jejich vlastního ohrožení nebo ohrožení někoho jim blízkého. Pro zjišťování těchto skutečností byla použita kvantitativní metoda průzkumu a kvalitativní metoda strukturovaného individuálního rozhovoru. Průzkum byl prováděn na dvou typech středních škol. Byly to tyto školy: Soukromá střední škola zdravotnická v Mělníku a Střední odborné učiliště v Liběchově. Na Středním odborném učilišti v Liběchově jsem se zaměřila na učební obory s kódem E. V této části bakalářské práce, jejíž součástí je stanovení tří základních předpokladů, se zabýváme průzkumem rozdílů v informovanosti žáků těchto různých škol.

Prvním předpokladem je, že lze očekávat nižší informovanost žáků na středním odborném učilišti v porovnání se střední školou.

Druhým předpokladem je, že víc než 60% studentů je informováno o možnostech pomoci v případě týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte.

Třetím předpokladem je, že alespoň 50% žáků ví, kam je možné se v případě ohrožení syndromem CAN obrátit.

8 Cíl praktické části

Stanovila jsem si několik průzkumných cílů:

- Vytvořit přehled informovanosti žáků středních škol o syndromu týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte.
- Zjistit, zda mezi studenty na vyšším stupni vzdělávání se vyskytuje méně problémů týkajících se syndromu CAN, než mezi studenty s nižším stupněm vzdělávání.
- Zjistit, zda žáci dokáží posoudit, jestli se jedná o syndrom týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte.
- Pozorování reakcí studentů na dotazník, který se zabývá problematikou, jež se jich bohužel mnohdy týká.

- Snaha o zjištění způsobu chování žáků v kritických situacích, a tím nalezení vhodných výchovných postupů při práci se studenty.

Průzkum jsem prováděla na škole, kde pracuji. Vím o mnohých problémech našich studentů.

Jsem přesvědčena, že právě studenti, pro které je toto téma velmi citlivé, nevyplňují dotazník zcela pravdivě, přestože jsou předem upozorněni, že je zcela anonymní. Neméně významná je rovněž průzkumná otázka důvěry žáků k učitelům a ke škole. Zajímavou informací je také způsob využití volného času žáků v rodinách.

8.1 Stanovení předpokladů

Pro předloženou bakalářskou práci byl vytvořen dotazník, který mi umožnil průzkumem na dvou výše uvedených středních školách zjišťovat informace týkající se syndromu CAN. Zajímala jsem se o informovanost žáků v případě týrání, zanedbávání a zneužívání dětí. Předmětem průzkumu bylo zjistit, zda jsou žáci schopni rozpoznat, kdy se jedná o tuto problematiku a především zda vědí, na koho se mohou v případě svého ohrožení, nebo ohrožení někoho blízkého, obrátit a jak se mají v tomto případě chovat.

Stanovila jsem první předpoklad, že informovanost žáků na odborném učilišti bude nižší, než informovanost žáků na střední odborné škole. Pro potvrzení tohoto předpokladu bylo nutné provádět pilotní průzkum právě na dvou různých typech středních škol.

Druhý předpoklad stanovený pro tuto práci se týká procentuálního vyjádření informovanosti žáků o možnostech pomoci u týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte. Předpoklad byl, že 60 % žáků bude správně informováno

Třetí stanovený předpoklad říká, že 50 % respondentů ví, na koho se obrátit v případě ohrožení syndromem CAN.

8.2 Použité metody

Pro praktickou část předložené bakalářské práce byla vybrána kvantitativní průzkumná metoda, tedy dotazník. Dotazník nám umožnil za poměrně krátký čas zjistit značné množství informací od velkého počtu respondentů. Průzkum byl zaměřen na několik oblastí týkajících se syndromu CAN. Především na výskyt syndromu CAN mezi žáky středních škol a mezi žáky odborných učilišť. Další oblast, kterou se snažíme pomocí dotazníku zmapovat, je schopnost žáků rozpoznat tento problém. Nakonec je zjišťována odpověď na otázku,

zda žáci vědí, kde by měli hledat pomoc v případě jakéhokoliv druhu ohrožení. Dotazník byl tvořen nejčastěji z uzavřených otázek, pouze několik otázek bylo polootevřených. Celkem je v dotazníku 26 otázek. V úvodu dotazníku bylo několik identifikačních údajů. Tyto údaje se týkaly pouze druhu školy, kde respondenti studují, a jejich pohlaví. Další okruh otázek se týkal rodiny respondenta a způsobů trávení volného času. Otázky číslo šest až devět se zabývají využitím pozitivní nebo negativní motivace k respondentovi ze strany rodičů. Od desáté otázky se již dotazník věnuje přímo či nepřímo syndromu CAN. Poslední otázky, tj. otázky číslo 21- 26, se týkají informovanosti o možnostech pomoci žákům a také zjišťují vztahy, a to především důvěru respondentů k dospělým osobám, které kolem sebe mají.

Výsledky dotazníkového šetření byly zpracovány do tabulek a slovního shrnutí. Pro lepší vyhodnocení otázek byly odpovědi převedeny do procentuálního vyhodnocení. Větší přehlednosti a názornosti u jednotlivých otázek bylo dosaženo použitím grafického znázornění.

8.3 Popis zkoumaného vzorku

Prováděla jsem průzkum na dvou typech středních škol. Výběr škol byl záměrný a vycházel ze stanovených předpokladů pro předkládanou práci. Prvním typem je Soukromá střední zdravotnická škola v Mělníku. Na této škole se vyučuje čtyřletý obor s maturitou Zdravotnický asistent 53-41-M/01 podle ŠVP Praktická sestra. Základem studia této školy jsou odborné předměty: ošetrovatelství, ošetrovatelská péče (praktická výuka), somatologie, klinická propedeutika, psychologie a komunikace, první pomoc, veřejné zdravotnictví a výchova ke zdraví a patologie. Praktická výuka probíhá od třetího ročníku na odděleních nemocnice v Mělníku a ve zdravotnických zařízeních v okolí. Škola je moderní, dobře vybavená a má vysoké procento uplatnění absolventů. Každoročně škola přijímá cca 60 uchazečů o studium. Na této škole je 90% dívek a 10% chlapců. Pro účel pilotního průzkumu bylo osloveno 25 respondentů z prvního ročníku a 25 respondentů z druhého ročníku. Celkem bylo rozdáno padesát dotazníků. Všech padesát dotazníků se vrátilo dobře vyplněných.

Druhým typem školy, kterou jsem vybrala pro tuto práci, je Střední odborné učiliště v Liběchově. Na této škole byl průzkum zaměřen na tříleté učební obory určené především pro absolventy speciálních škol a absolventy sedmých a osmých ročníků základních škol. Respondenti byli vybráni z oboru 65-52-E /001 Kuchařské práce, který má stejné zastoupení dívek i chlapců, dále z oboru 41-52-E/011 Zahradnické práce a posledním zvoleným oborem

byl obor Opravářské práce 41-55-E/002. Rozložení dívek a chlapců bylo na této škole rovnoměrné. Na této škole je ve třídách nižší počet žáků, proto musel být zvolen větší počet oborů, ale bylo dbáno na to, aby všichni respondenti byli z oboru označeného kódem E. Respondenti na této škole byli rovněž vybráni z prvních a druhých ročníků stejně jako respondenti z prvního vzorku.

8.4 Průběh průzkumu

Ještě před samotným průzkumem byl vypracován pilotní dotazník, který byl předložen malému počtu žáků na škole, kde pracuji. Po zjištění drobných nedostatků v dotazníku a opravení chybných otázek jsem přistoupila k průzkumu s předpokládaným počtem sto žáků. Padesát respondentů navštěvuje Střední soukromou zdravotnickou školu a padesát respondentů navštěvuje Střední odbornou školu Liběchově.

Na Soukromé střední zdravotnické škole v Mělníku průzkum započal dne 4. května 2012, kdy byly na školu doručeny dotazníky. Řediteli zdravotnické školy jsem vysvětlila, k čemu dotazník slouží, jakým způsobem by jej měli studenti vyplňovat a že má být směřován k žákům prvních a druhých ročníků. Přidala jsem průvodní list pro vyučující, kteří měli žákům dotazníky předkládat. V něm bylo vysvětlení, k jakému účelu budou dotazníky použity, ubezpečení respondentů o anonymitě dotazníku a žádost o pečlivé přečtení a následné pravdivé a zodpovědné vyplnění dotazníku. Dále bylo s ředitelem školy domluvené datum, ve kterém dojde k vrácení dotazníků. Ve smluveném dni 11. 5. 2012 se mi vrátilo 100 % dotazníků. Všechny dotazníky byly v pořádku vyplněné.

Ve stejném termínu jsem požádala ředitele školy, ve které pracuji, zda mohu žáky naší školy použít jako vzorek k průzkumu určenému k vytvoření bakalářské práce. Poté, co pan ředitel souhlasil s mou žádostí, požádala jsem další pedagogickou pracovníci naší školy o pomoc při vyplňování dotazníků ve třídách, ve kterých osobně neučím. Dotazníky z naší školy nebyly všechny celé vyplněné. Některé byly znehodnoceny nevhodnými nebo přeškrtnutými odpověďmi. Na dvou dotaznících se objevilo sdělení, jak respondenta otázky ponižují a urážejí. Při tvorbě dotazníku jsem si byla vědoma citlivosti problému, na který jsem zaměřila svůj průzkum. Z tohoto důvodu jsem se snažila tvořit otázky tak, aby v nikom nevzbuzovaly nepříjemné pocity. Dotazníky od těchto respondentů mě přesvědčily, že přestože jsem se snažila dotazníky tvořit opatrně a citlivě, nevytvořila jsem je zcela správně. Z této školy se mi vrátilo 80 % dotazníků, které byly vhodné k dalšímu zpracování.

Zbýlých 20 % dotazníků nemělo vyplněné všechny otázky, nejčastěji se jednalo o zapomenutou poslední stránku. Některé dotazníky byly vyplněny odpověďmi, ze kterých bylo patrné zesměšňování zadaného úkolu. Ze zkušeností, které jsem získala dlouholetou praxí na odborném učilišti, se domnívám, že právě tito respondenti, kteří v podstatě znevážili průzkumný dotazník, mají vážné problémy v rodinných vztazích. Svým odmítavým chováním ochraňují své já, zakrývají pocity méněcennosti, nejistoty a vlastní zranitelnost. Způsob, jakým tito žáci vyplnili dotazníky, které se jich nepříjemným způsobem dotkly, poukazuje na citlivé a neutěšené stránky jejich života.

9 Získaná data a jejich interpretace

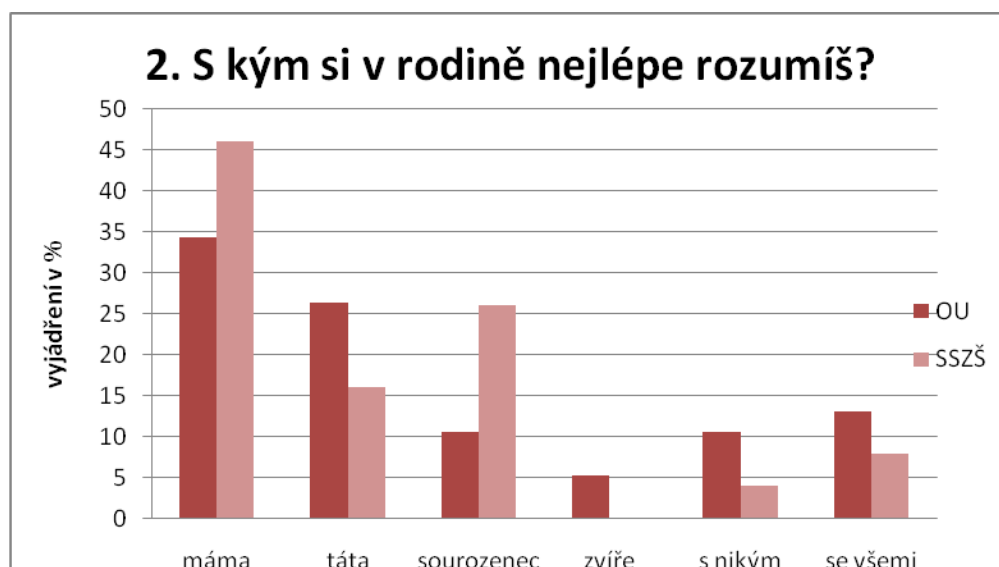
9.1 Vyhodnocení otázky č. 1

„Napiš členy tvé rodiny, se kterými bydlíš.“

Tato otázka byla otevřená. Úkolem této otázky bylo navodit respondentům příjemnou atmosféru vzpomínkou na jejich domov a jejich blízké. Také jednoduchost této otázky měla dotazované motivovat k pokračování. Průzkumným úkolem této otázky bylo zjistit úplnost či neúplnost rodiny respondentů. Přesto tato otázka nebyla položena tak, že by respondenti přímo odpovídali na to, zda žijí v úplné či neúplné rodině. Procento neúplných rodin se dá pouze předpokládat podle vypsaných členů rodiny. U dotazníků, kde není uveden otec nebo matka, lze předpokládat neúplnou rodinu respondenta, zvláště když na místě otce je napsán strýc.

9.2 Vyhodnocení otázky č. 2

Graf č. 1 „S kým si v rodině nejvíce rozumíš?“

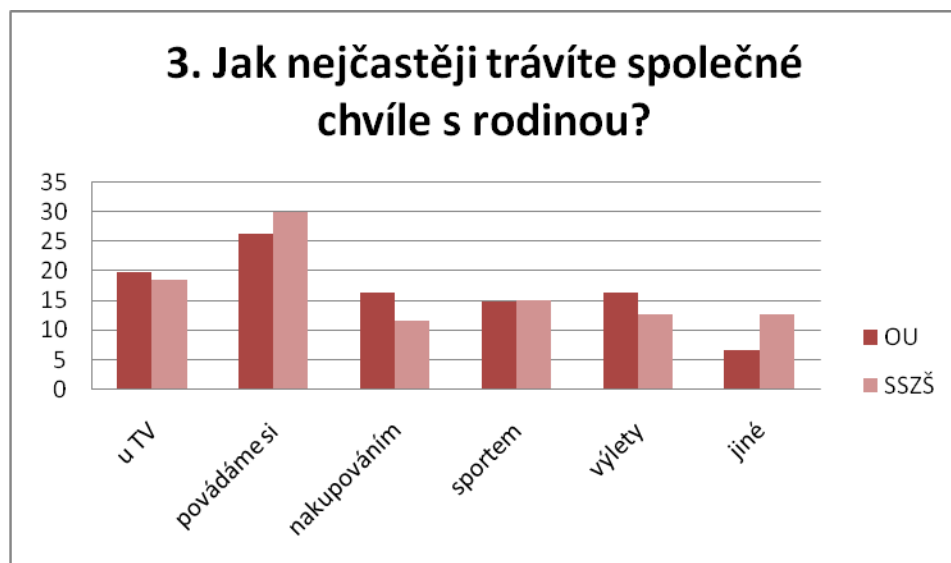
Tato otázka by měla vypovídat o tom, jak se respondenti cítí ve svých domovech. Potěšující je zjištění, že 60 % žáků OU a 62 % žáků SSZŠ si rozumí se svými rodiči, ačkoliv jejich věk je v rozmezí od patnácti do sedmnácti let, tedy jsou v období adolescence. Toto období je charakteristické vzpourou proti autoritám, kdy většině adolescentů připadají rodiče staromódní a nechápající jejich potřeby. Z mého pohledu není důležité, zda více procent u této otázky získaly matky nebo otcové. Důležité je, že respondenti mají pocit, že mají doma rodiče, se kterými si rozumí, mohou se jim svěřit, a tím neztrácejí pro ně stále důležitý pocit bezpečí. Nicméně rozdíl mezi náklonností k matkám a náklonností k otcům je velký. Na OU opovědělo 34 % žáků, že si nejlépe rozumí s matkou a 26,3 % s otcem. Na SSZŠ byl rozdíl ještě mnohem větší, 46 % žáků si nejlépe rozumí s matkou a pouhých 16 % s otcem. Tato procenta poukazují na tradiční rozdělení práce mezi mužem a ženou. Na otce jsou kladeny větší nároky na finanční zajištění rodiny a na matky starání se o domácnost a věnování se dětem. Otcové mnohdy chodí z práce večer a na povídání si se svými dětmi jim nezbývá čas. Pouhých 13 % žáků OU a 8 % žáků SSZŠ odpovědělo, že si doma rozumí dobře se všemi členy domácnosti.

Velmi smutné je zjištění, že 10,5 % žáků OU uvedlo, že si doma nerozumí s nikým, a 5,2 % žáků si nejvíce rozumí se svým domácím mazlíčkem, nejčastěji se psem. Dohromady je to

tedy 15,7 % žáků OU, kteří nemají ve svých domovech nikoho, koho by považovali za blízkého člověka. Daleko lépe jsou na tom studenti ze SSZŠ, kde pocít, že jim doma není nikdo blízký, mají pouze 4% žáků. Závěr z této otázky je ten, že 19,7 % respondentů z celkového počtu se doma cítí osamoceno a nepochopeno.

9.3 Vyhodnocení otázky č. 3.

Graf č. 2 „Jak nejčastěji trávíte společné chvíle s rodinou.

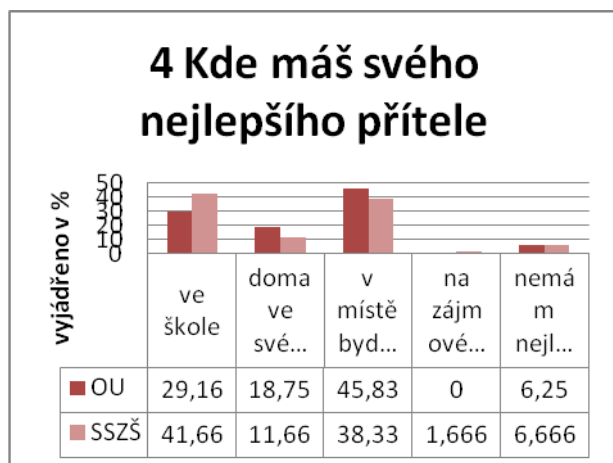

Výsledky dotazníkového průzkumu ukazují, že ve volných chvílích si respondenti nejčastěji se svými rodinami povídají. Obě školy měly zpočátku stejné pořadí. Na prvním místě je jednoznačně trávení volného času povídáním si s rodiči, druhou nejčastěji volenou možností trávení volného času jsou společné chvíle před televizní obrazovkou. V dalším pořadí nastaly rozdíly společně stráveného času u respondentů OU a SSZŠ. Respondenti OU častěji se svými rodiči nakupují a stejné procento respondentů jezdí na výlety, kdežto respondenti SSZŠ tráví volný čas sportem, poté jezdí na výlety a na posledním místě společně nakupují. Respondenti měli možnost napsat jiný způsob trávení volného času. Většina respondentů, kteří vyplnili tuto kolonku, tráví společný čas grilováním na zahradě nebo na balkoně. Tuto možnost by bylo možné zařadit do kolonky společně strávených chvil povídáním si. Otázka potvrdila mnou získané zkušenosti. Většina žáků, se kterými pracuji, netráví volný čas příliš aktivně. Často mluví o tom, že celý víkend a mnohdy i podstatnou část velkých prázdnin strávili u televize, nebo u počítače. Přestože si tuto aktivitu volí sami, obvykle nejsou po takto stráveném víkendu spokojeni a pokud by měli možnost, raději

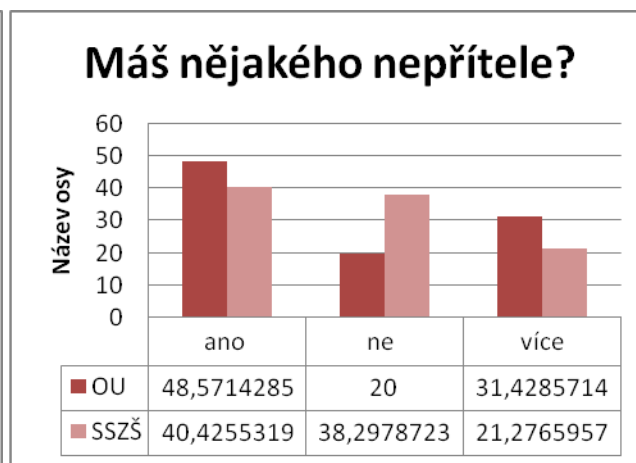
by trávili volný čas aktivnějším způsobem. Bohužel se sami nedokážou z naučeného způsobu života vymanit.

9.4 Vyhodnocení otázky č. 4- 5

Graf č. 3 Kde máš, svého nejlepšího přítele?

Graf č. 4 Máš nějakého nepřítele?

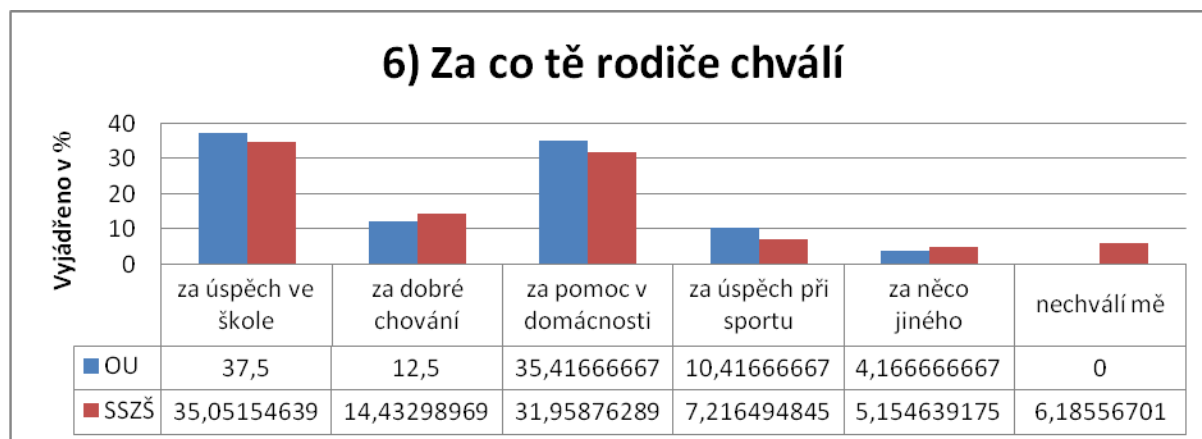

Tyto otázky vypovídají o tom, jak se žáci cítí v prostředí, kde se běžně pohybují. A zároveň poukazují na to, kde se vyskytují nejčastěji. Otázka č. 4 potvrzuje vyhodnocení otázky č. 3 o neaktivním způsobu trávení volného času. Bohužel potvrzuje i mé zkušenosti získané při práci se žáky na OU. Ze všech dotazovaných respondentů na OU nikdo neuvedl, že by měl přítele na zájmové činnosti. Toto zjištění lze vysvětlit jediné tak, že na žádnou zájmovou činnost žáci OU nedocházejí. Také žáci SSZŠ mají pouze 1,6 % přátel na zájmové činnosti. Nejvíce přátel mají respondenti z obou škol ve škole, kam docházejí, nebo v místě bydliště. Své rodinné příslušníky považuje 18 % žáků z OU a 11,6 % žáků ze SSZŠ za své nejlepší přátele. Bohužel 6,25 % z OU a 6,66 % žáků ze SSZŠ nemá žádného nejlepšího přítele. Někteří z těchto žáků bez přátel, uvedli, že mají ještě mnoho nepřátel. Tito žáci se musí ve škole cítit velmi osamoceni a celkově v životě nespokojeni. Maslowova pyramida lidských potřeb řadí společenské potřeby, což je touha po přátelství, lásce a společenském uplatnění, na třetí místo. Maslow také tvrdí, že nespokojení této úrovně potřeb může neblaze ovlivnit duševní zdraví jedince. V případě, že se jedná o adolescenty, je tato potřeba ještě umocněna, protože pro každého člověka v tomto vývojovém období je potřeba uznání vrstevníků velmi důležitá. U těchto žáků není uspokojena ani čtvrtá pozice Maslowovy stupnice potřeb, a to je potřeba uznání, schopnost dosáhnout úspěchu a úcty. Nespokojení této potřeby vede ke snížení sebedůvěry. Tím se tito žáci ocitají v začarovaném kruhu, protože jejich chování je

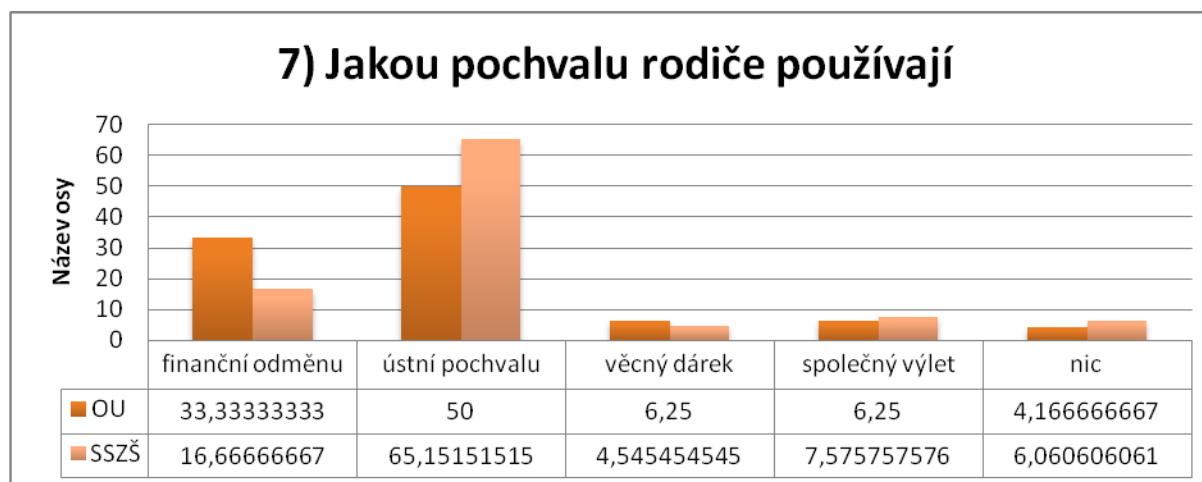
ovlivněno těmito nežádoucími pocity, takže se stávají pro své vrstevníky neatraktivními a přátelství s nimi není lákavé.

9.5 Vyhodnocení otázky č. 6 a č. 7

Graf č. 5 „Za co tě rodiče chválí?“

Graf č. 6 „Jakou pochvalu používají?“

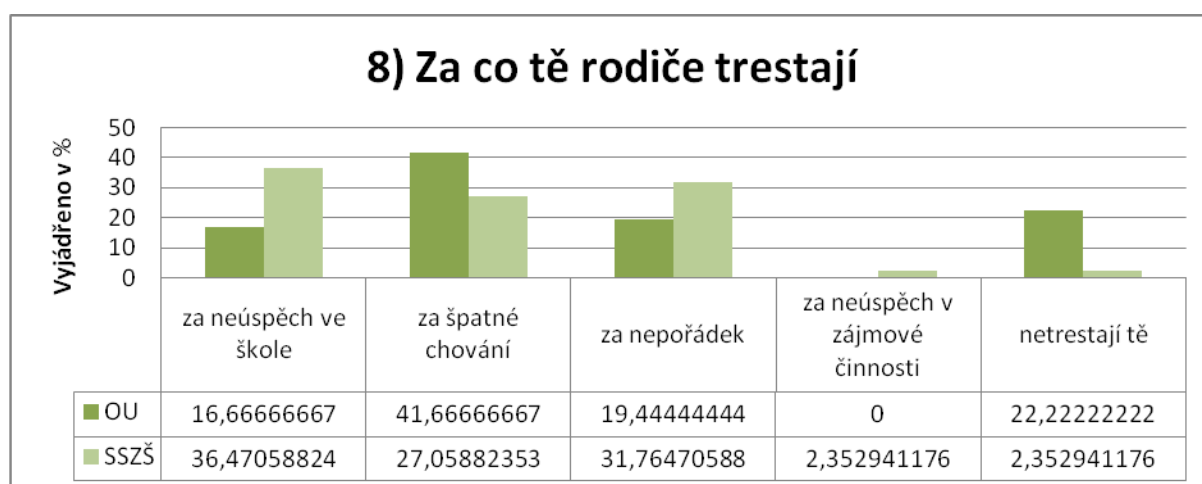

Z odpovědí na tyto dvě otázky je patrné, že téměř 100 % žáků na OU je doma za něco pochváleno. Toto zjištění je pro mě velmi příjemné. Pokud se opět obrátím na Maslowovu hierarchii hodnot, a to na čtvrté místo potřeby uznání, měla by být u žáků OU ze strany rodičů tato potřeba splněna. Není totiž důležité, zda jsou žáci chváleni za práci v domácnosti, či za úspěch ve škole. Nejdůležitější je fakt, že jsou chváleni. Pro budování pocitu sebedůvěry, který uspokojování této potřeby způsobuje, není také důležité ani to, jaký druh odměny rodiče používají. Hůře jsou na tom žáci SSZŠ, kde 6,18 % žáků není doma za nic oceněno. Otázka

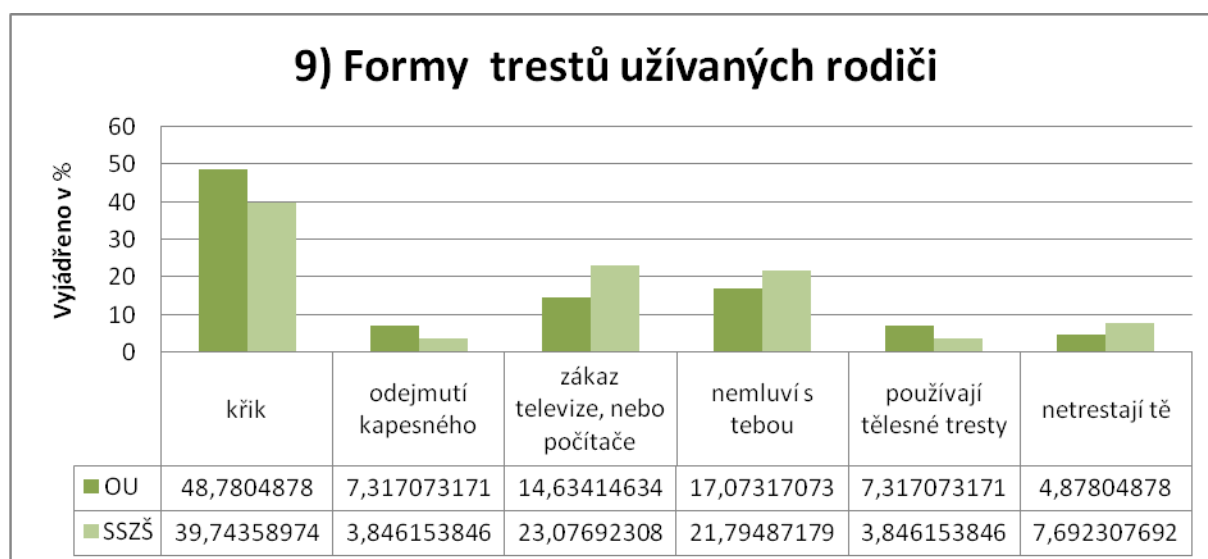
č. 7 tuto informaci potvrzuje tím, že téměř stejné procento žáků SSZŠ nedostává žádnou formu odměny. Na obou školách jsou zřejmé stejné priority rodičů. Nejvíce oceňují u svých dětí práci ve škole, dále je to pomoc v domácnosti a teprve na třetím místě je dobré chování. Celkem pouze 12,5 % rodičů žáků OU a 14,4 % rodičů žáků SSZŠ chválí své děti za chování. Zde je vidět tlak společnosti, která klade důraz na výkon. V naší společnosti morálka a slušnost ustupují do pozadí. Výkon pro žáky je mít dobré studijní výsledky a zajistit si tak dobrou budoucnost. Důležité je být úspěšný a materiálně dobře zajištěný. Dobré vzdělání je cestou k úspěchu.

9.7 Vyhodnocení otázky č. 8 a č. 9

Graf č. 7 „Za co tě rodiče trestají?“

Graf č. 8 „Jakou formu trestu rodiče používají?“

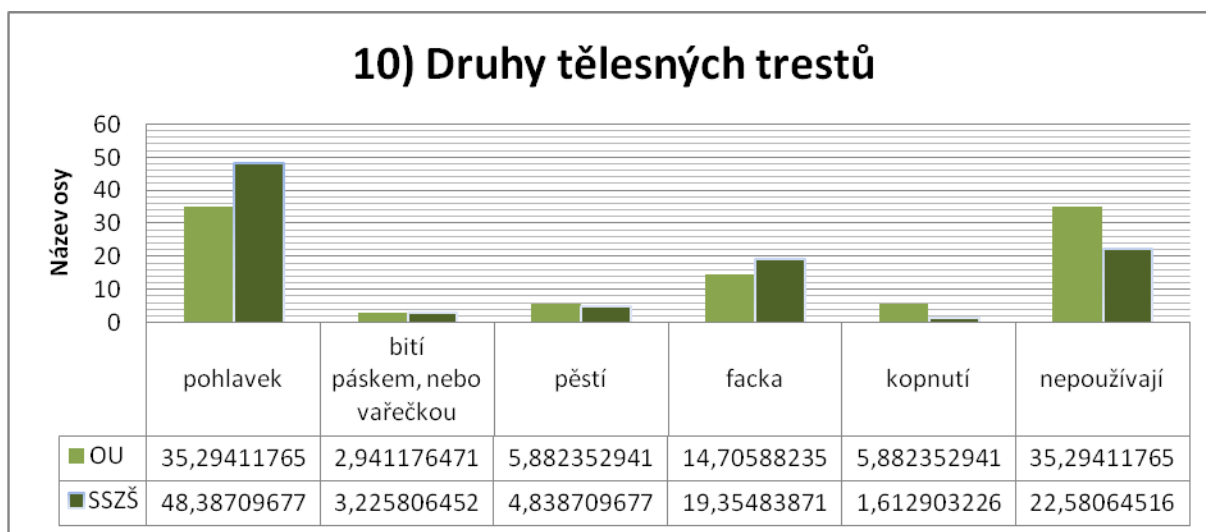
V každé knize zaměřené na výchovu se dočítáme, že je lepší chválit než trestat. Úplně nejlepší je však děti samotné tak dobře motivovat, že není ani za co je trestat. V České republice je ale běžnější kritizovat než chválit, a to nejenom ve vztahu mezi dětmi a dospělými, ale i ve vztazích mezi partnery. Školní nebo pracovní výsledky, které jsou hodny pochvaly, se často přecházejí jako samozřejmost. Oproti tomu špatné školní nebo pracovní výsledky se sotva kdy obejdou bez kritického komentáře. Průzkum potvrdil toto tvrzení především v hodnocení chování. Je běžným omylem předpokládat, že žáci vědí, jak se mají chovat a jejich správné chování je považováno ve většině případů za samozřejmost. Pouze 12,5 % žáků OU a 14,4 % žáků SSZŠ je rodiči chváleno za dobré chování. Kdežto prohřešky v chování jsou důvodem k trestům u 41,6 % žáků OU a 21,7 % žáků SSZŠ. Snad každý z nás slyšel na dětském hřišti maminku, která se zlobí na své dítě se slovy „Prosím tě, chovej se normálně.“ Taková matka předpokládá, že její potomek za každé situace ví, co znamená chovat se normálně. Tedy podle běžných pravidel. U hodnocení školních výsledků je tomu jinak. Školní výsledky jsou pro rodiče snadněji hodnotitelné a možná také důležitější. Za úspěch ve škole je nějakou formou chváleno 37,5 % žáků OU a 35 % žáků SSZŠ. Kdežto za neúspěch je trestáno 16,6 % žáků OU a 36,4 % žáků SSZŠ. V údajích, které se týkají studijních výsledků, jsou velké rozdíly mezi žáky OU a SSZŠ. Domnívám se, že je to způsobeno tím, že žáci na OU nemají dobré studijní výsledky již od počátku školní docházky. Na těchto žácích školní docházka spíše více pokazila, než že by jim byla přínosem. Toto tvrzení se týká především žáků, kteří prošli celou povinnou školní docházkou na základní škole, kde se po dlouhou dobu řadili mezi nejslabší žáky. Nejenom, že oni sami pocítovali často nedostatečnost při plnění zadaných úkolů, ale ještě jejich spolužáci je nešetřili posměchem. Daleko lépe se sebevědomím jsou na tom žáci ze speciálních škol. A stejně je tomu tak i s jejich rodiči. Rodiče žáků, kteří léta chodí na třídní schůzky poslouchat pouze kritiku svého dítěte, která je stále horší, péči o školní povinnosti svých dětí zcela vypustí. Jde o žáky, kteří na základní škole patřili mezi nejslabší. Díky slabému prospěchu, který v nich vyvolal pocit nedostatečnosti a velmi snížil jejich sebevědomí, u nich začaly často vznikat i výchovné problémy. Těžko pak může paní učitelka dítě na třídní schůzce pochválit. Žáci jsou nakonec kritizováni za svůj prospěch a ještě za své chování. Je tedy běžnou praxí, že rodiče žáků z OU se o školní výsledky svých dětí příliš nezajímají. Rodiče vidáme pouze na začátku prvního ročníku a v některých případech na konci třetího ročníku při vydávání výučních listů. Bohužel, často ani v těchto pro žáky tak vzácných okamžicích jejich triumfu, se mnozí rodiče do školy nedostaví. Tímto jsme si vysvětlili rozdíl v trestání za neúspěch ve škole mezi žáky OU a žáky SSZŠ.

Při vyhodnocování otázky č. 12 „Chtěl jsi někdy utéct z domova“ jsem si opět uvědomila, jak těžké je hodnotit výskyt syndromu CAN. Např. užívání křiku jako výchovné metody je v České republice považováno téměř za samozřejmost a také je zde naprostá tolerance k tomuto chování ze strany společnosti. Přesto verbální trestání má být považováno a někdy také je psychickým týráním. Pokud se verbální trestání opakovaně vyskytuje ve formě slovních útoků na sebevědomí dítěte, způsobuje jeho ponižování a zesměšňování. Také opačný druh trestu, což je odmítání komunikace s dítětem, který se vyskytuje u respondentů z OU v 17% a u respondentů z SSZŠ 21,7 %, může být považováno za syndrom CAN. Avšak také nemusí znamenat nic závažného, přestože se nejedná o správný způsob výchovy. Oba tyto způsoby trestu mohou poukazovat na psychické týrání, jehož důsledkem mohou u žáků vznikat různé druhy závislostí, poruchy příjmu potravy, deprese nebo potíže v mezilidských vztazích. Psychické týrání je téměř nemožné diagnostikovat a přitom je nejvíce rozšířené. Tělesné tresty jsou u nás poměrně často užívanou výchovnou metodou. A zde se ukazuje tolerance tomuto jevu už u žáků středních škol. Na otázku, zda rodiče používají tělesných trestů, odpovědělo kladně pouze 7,3 % žáků OU a 3,8 % žáků SSZŠ. Ale na otázku č. 10 jaký druh tělesného trestu to je, odpovědělo 35,3 % žáků OU a 48,4 % žáků SSZŠ, že dostává pohlavek. Je tedy zřejmé, že tento druh trestu je žáky také tolerován a není považován za tělesný trest. Tento druh tělesného trestu zde uvádím proto, že je nejčastěji užívaný. Využití ostatních tělesných trestů nám uvádí graf č. 9. Podle tohoto grafu je nějakým druhem tělesného trestu postihováno 64,4 % žáků OU a 77,5 % žáků SSZŠ. Toto procento je skutečně vysoké. Je nutné v této oblasti v České republice vykonat ještě velký kus práce. Ta by se měla týkat především primární prevence zaměřené na širokou veřejnost. Důležité je působit již nyní na žáky této věkové kategorie, aby se zamezilo transgeneračnímu přenosu tohoto způsobu výchovy. Tím bych nerada naznačovala, že je rodiče nevychovávat s láskou. Jistě mnozí z nich používají tyto výchovné metody v dobré víře vychovat své děti co nejlépe. Ale jde o to, abychom naučili další generaci, že jsou jiné daleko účinnější a méně ponižující metody výchovy.

9.8 Vyhodnocení otázky č. 10 – č. 11

Tyto otázky se vztahují k různým druhům fyzického trestání užívaného rodiči jako formy trestu za běžné přestupky žáků. Otázka č. 11 se týká intenzity těchto trestů.

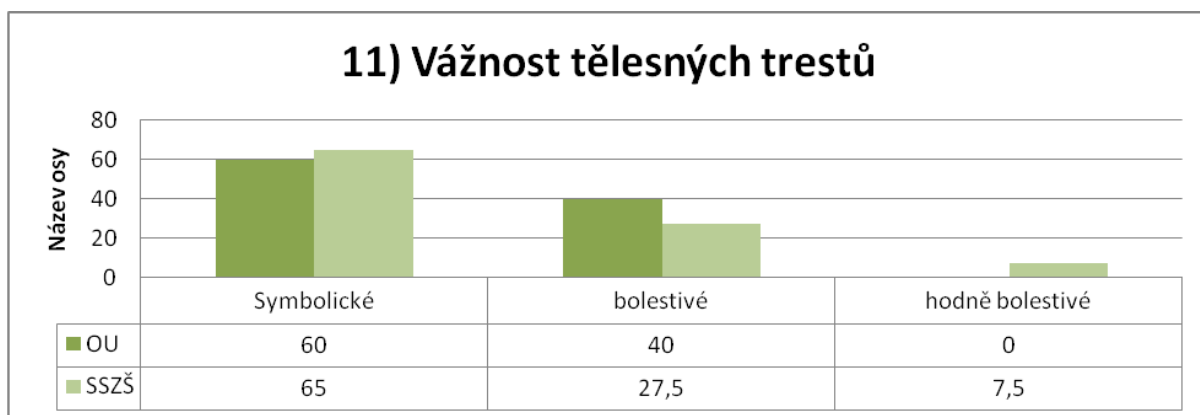
Graf č. 9 Druhy tělesných trestů.

Jak jsem již výše uvedla, psychické týrání je velmi špatně odhalitelný jev. Oproti tomu fyzické týrání by mělo být vždy včas odhaleno. V těchto případech je důležitá pozornost ošetřujícího lékaře, který má dítě v péči, nebo pedagogických pracovníků, kteří s dítětem pracují. Nemusí docházet k těžkému ublížení na zdraví dítěte, ale i bití páskem, po kterém nezůstávají viditelné stopy na těle, může být považováno za fyzické týrání. Vyhodnocením otázky č. 10 jsem došla ke zjištění, že mezi žáky OU se může vyskytovat 14,5 % žáků, u kterých dochází k fyzickému týrání a mezi žáky SSZŠ je to 9,6% žáků. Ani pohlavek či facka není správný výchovný prostředek, ale jak již bylo uvedeno je v České republice vysoká tolerance k fyzickým trestům a „výchovný“ pohlavek je často považován za správnou a těžko nahraditelnou výchovnou metodu. Pokud ale žáci vyplnili dotazníky svědomitě a pravdivě, ukazují nám, že někteří rodiče používají jako výchovné prostředky také úder pěstí, bití páskem nebo kopnutí. Takové zacházení s dítětem je již naprosto neomluvitelné.

Otázka č. 11 nám pomáhá odhalit intenzitu používaných tělesných trestů. Respondenti dostali nabídku stupnice bolestivosti tělesných trestů ve škále: symbolické tresty, tresty, které způsobují bolest a třetí možností byly tresty, které způsobují velkou bolest.

Graf č. 10 Vyjadřuje intenzitu tělesných trestů

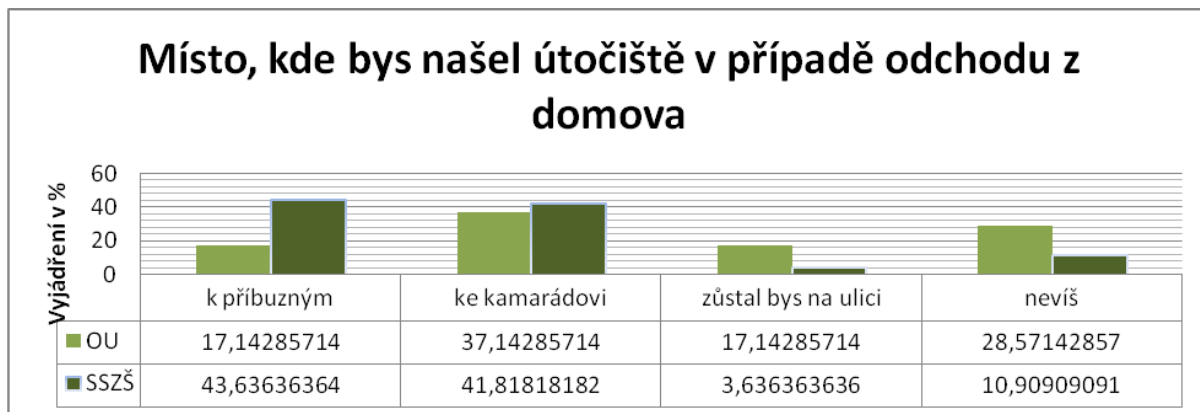
Pokud bychom za fyzické týrání považovali bolestivé fyzické tresty, a já jsem toho názoru, že by to tak mělo být, pak by byl výskyt tohoto jevu obrovský. Jak ukazuje graf č. 10, výskyt fyzického trestání je u respondentů z OU 40 % a u žáků SSZŠ 27,5 %. Důležitá je samozřejmě také četnost užití takovýchto výchovných prostředků. A zde jsem objevila chybu ve svém dotazníku, protože tuto důležitou otázku jsem do dotazníku nezařadila. Na OU respondenti označili, že žádný z rodičů nepoužívá velmi bolestivé tresty a na SSZŠ žáci označili, že s tímto druhem trestu má zkušenost 7,5 % žáků. Bohužel si jsem jistá, že na OU je několik žáků, kteří mají bohaté zkušenosti s fyzickým týráním ze strany svých rodičů, a přesto se v žádném dotazníku tato informace neobjevila. Toto zjištění činí výše uvedenou otázku méně reliabilní.

9.9 Vyhodnocení otázky č. 12 a č. 13

Tabulka č. 1

Chtěl jsi někdy utéct z domova?	OU %	SSZŠ %
ano	53,57	44,89
ne	42,85	42,85
často	3,57	12,24

Graf č. 11 Tento graf odpovídá na otázku, zda mají žáci ve svém okolí někoho, na koho se mohou obrátit v případě pro ně těžko snesitelné situace v jejich domovech.

Pomocí otázky č. 12 a č. 13 mělo být zjištěno, zda respondenti chtěli kvůli nepříznivé situaci někdy opustit domov a na koho by se v případě takto vyhocené situace obrátili. Předpokládala jsem, že pokud chtějí děti opouštět domov a samy se vydávat do nejistoty ulice, musí být situace pro ně doma velmi náročná, až nesnesitelná. Po rozhovoru se svým synem na toto téma jsem zjistila, že i kladná odpověď na tuto otázku může být spíše úsměvná. Můj syn, kterému je nyní patnáct let a navštěvuje 8. třídu základní školy, si chtěl dotazník také vyplnit. Po vyplnění mi ho přinesl, abych se podívala, jaký má názor na tento problém a pohovořila s ním na toto téma. Knihy, které jsou v současné době všude u nás doma, se zabývají především tématy jako je syndrom CAN, šikanování adt. Toto téma se tedy dostává do podvědomí i mých dětí. Když jsme se společně se synem dostali k otázce č. 12, zda chtěl někdy odejít z domova, překvapila mě kladná odpověď. Syn mi vysvětlil, že si dobře pamatuje událost, která se odehrála v době, když mu byly tři roky. Tenkrát chtěl bydlet u svého kamaráda Marka, protože ten měl ve svém dětském pokoji vyvýšené lůžko a pod ním tyč, přes kterou se dají dělat kotrmelce. Skutečně si sbalil batůžek a chtěl opustit náš dům. Tuto příhodu jsem zde vyličila proto, aby bylo zřejmé, že ani vysoké procento kladných odpovědí, které by nasvědčovaly nepříznivé životní situaci respondentů, ještě nemusí být tak zlé. Žáci někdy chtějí opouštět domov pro naprosto banální věci a naopak někteří, u nichž není doma situace lehká, na opouštění domova nepomýšlejí. Z průzkumu bylo zjištěno, že 54% žáků z OU a 45 % žáků ze SSZŠ pomýšlelo někdy na útěk z domova. Jak jsem se již

zmínila, nemusí toto zjištění naznačovat nic zlého. Podstatně horší je, že 3,7 % žáků z OU a 12,2 % žáků ze SSZŠ pomýšlí na útěk z domova často.

Na otázku č. 13, kam by se žáci po odchodu z domova vydali, odpovídalo 37 % respondentů z OU a 41 % respondentů ze SSZŠ, že by hledali útočiště u kamaráda. Pouze 17 % žáků z OU by šlo ke svým příbuzným. Oproti tomu ze SSZŠ by ke svým příbuzným šlo 43,6 % žáků. Toto zjištění poukazuje na horší rodinné vztahy respondentů z OU než respondentů ze SSZŠ.

9.10 Vyhodnocení otázky č. 15 a č. 16

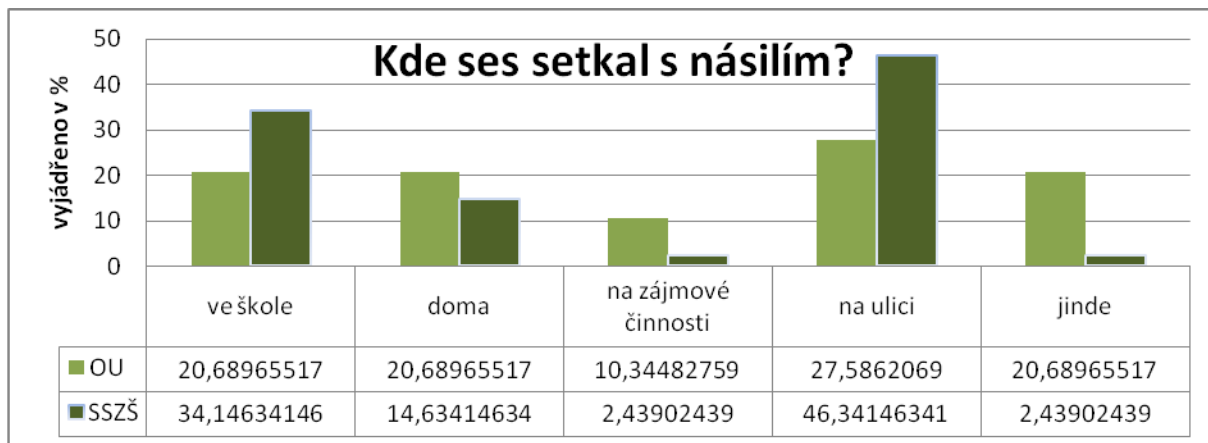
Otázka č. 15 zněla „Setkal ses někdy s násilím“ a otázka č. 16 se dotazovala respondentů na místo setkání s násilím.

Tabulka č. 2

Setkal ses někdy s násilím?	OU %	SSZŠ %
Ano	30	58
Ne	50	68
Vícekrát	10	4

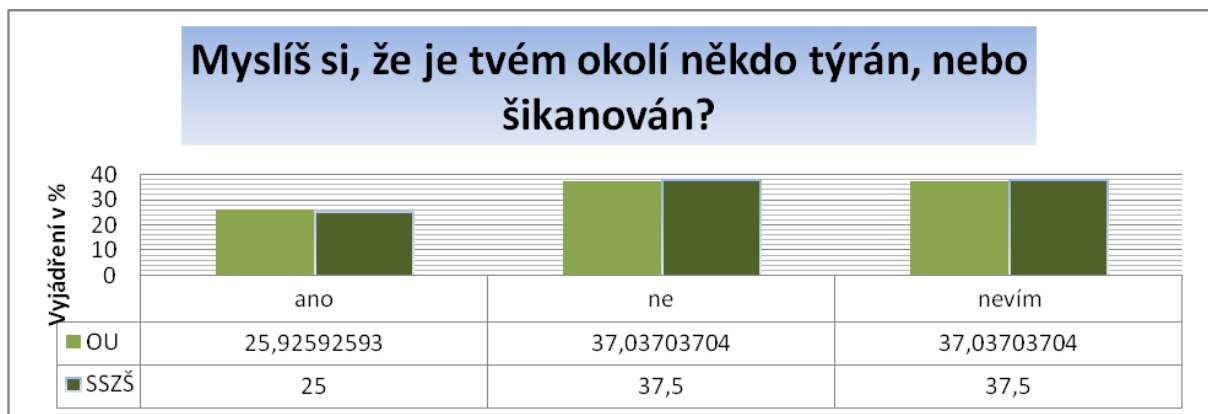
Pokud žáci odpověděli na otázku č. 15 kladně, odpovídali dále na otázku č. 16, kde se s násilím nejčastěji setkávají. U žáků OU je setkávání s násilím rovnoměrně rozloženo, a to po 20% na prostředí domova, školy, ulice a jiné blíže nespecifikované prostředí. Pouze v oblasti zájmové činnosti není výskyt násilí tak častý. Jak však bylo zjištěno v předchozích otázkách, žáci OU se zájmové činnosti příliš nevěnují. Žáci SSZŠ se setkávají s násilím nejvíce na ulici, a to 46,3 %, a následně ve škole 34,1 %. Nejhorší pro žáky je výskyt násilí doma. Dle průzkumu se násilí doma vyskytuje u žáků z OU ve 20,6 % a u žáků SSZŠ je toto procento 14,6. Setkávat se s násilím doma považují za horší fakt, než setkávat se s ním kdekoli jinde. Domov má být pro děti místem, kde nalézají bezpečí po celý život. Doma má dítě nacházet klid a odpočinek, nabírat sílu a získávat sebevědomí. Pokud se doma setkává s násilím, nemůže pro dítě domov tyto podmínky splňovat. Tím opět není naplněna jedna ze základních potřeb člověka – potřeba bezpečí.

Graf č. 12 Tento graf nám názorně ukazuje, kde se respondenti setkávají s násilím. Grafické znázornění se týká otázky č. 16.

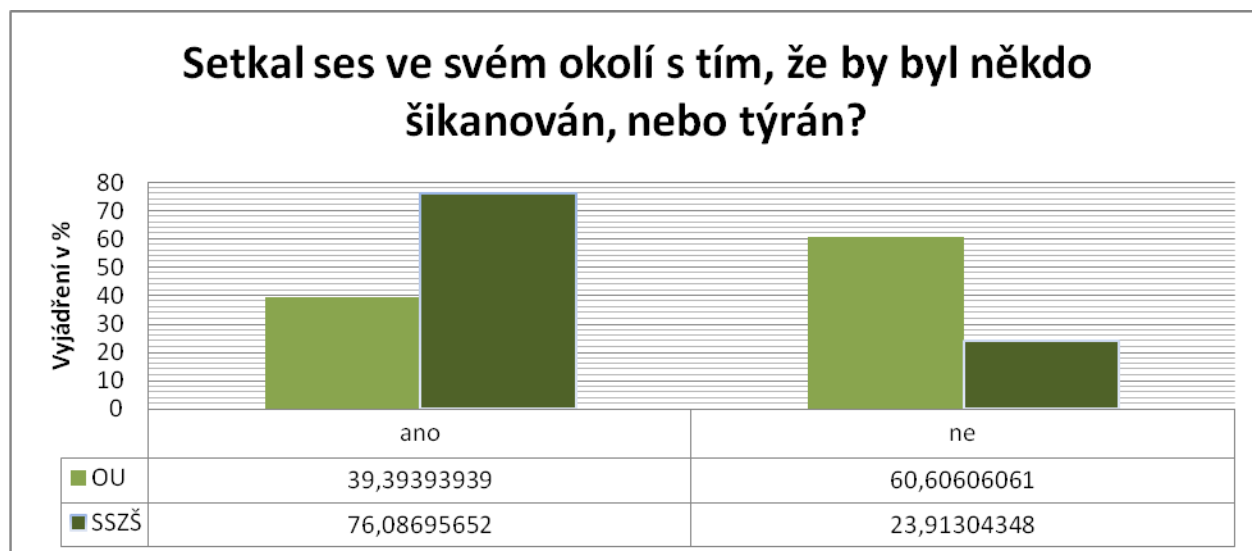

9.11 Vyhodnocení otázky č. 17 a č. 20

Graf č. 13 hodnotí otázku č. 17 „Myslíš si, že je ve tvém okolí někdo týrán nebo šikanován?“

Graf č. 14 hodnotí otázku č. 20 „Setkal (a) ses ve svém okolí s tím, že by byl někdo šikanován nebo týrán?

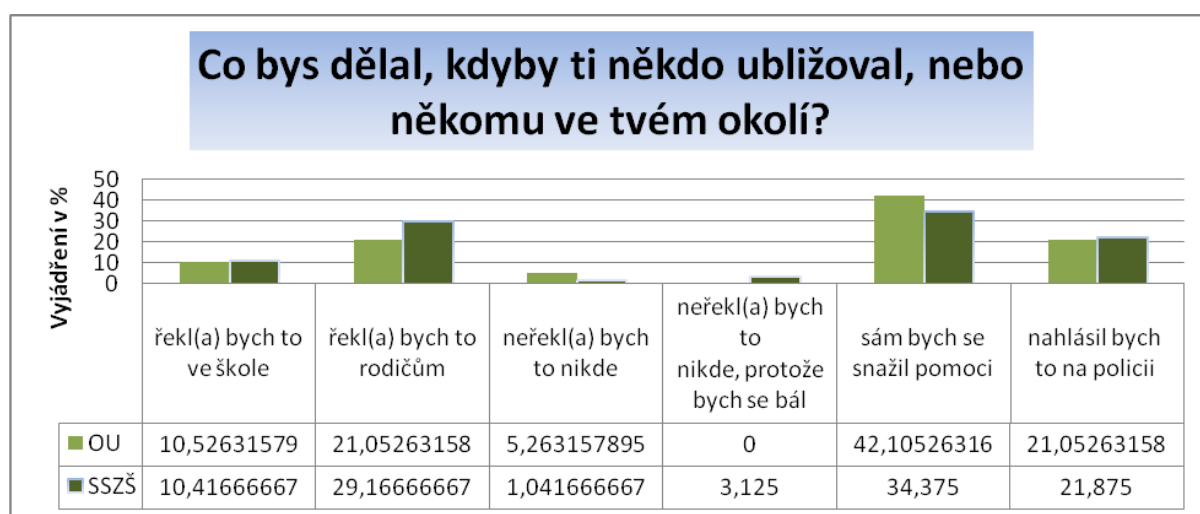

Graf č. 14 nám ukazuje, že na obou školách byly zjištěny stejné hodnoty. Znamená to, že 25% žáků si myslí, že je v jejich okolí někdo týrán nebo šikanován. Toto procento je velmi vysoké, zvláště když je známo, že odhalených případů tohoto jevu je vždy pouze zlomek, který je často přirovnáván ke špičce ledovce. Při porovnávání odpovědí na otázky, zda si myslí, že je někdo šikanován nebo týrán, a zda se setkali s tím, že je někdo šikanován nebo týrán, je zřejmé, že žáci kteří v případě otázky č. 18 volili odpověď nevím, tak se v otázce č. 20, kde tuto možnost nedostali, přiklonili spíše k tomu, že se se šikanováním nebo týráním přece setkávají. V otázce č. 20 již nedošlo k takové shodě výsledků z obou škol. V SSZŠ má pocit, že se setkává s týráním nebo šikanováním o 37 % více žáků. Tato zjištění by měla být motivující k práci se žáky obou škol v oblasti předcházení násilí a šikany. Bohužel současné pedagogické vzdělávání je v tomto ohledu nedostatečné. Pedagogům chybí výcvik k řešení a především předcházení šikaně. Výsledky průzkumu by tedy mohly být motivující pro vzdělávání pedagogů formou výcvikových kurzů zaměřených na předcházení, odhalování a správný způsob řešení šikany. Je důležité, aby se zlepšila úroveň práce pedagogů v této oblasti. Moje osobní zkušenost s řešením týrání dítěte ve škole mého syna je také velmi špatná. Můj syn se kamarádil se spolužákem, který jak se následně potvrdilo, byl a dle mého

názoru stále je, i když ve snížené míře, týrán jak psychicky tak fyzicky svou matkou. Já sama jsem to zjistila z vyprávění mého syna, tedy zprostředkovaně. Oznámila jsem to třídní učitelce, která slíbila, že podnikne další kroky. Především že to oznámí speciálnímu pedagogovi, který si s chlapcem promluví a zjistí, jak se věci mají. Speciální pedagog na této škole je pracovníce z PPP stejného města. S řešením jsem byla spokojená a byla jsem ráda, že jsem v této věci, která mě velmi trápila, mohla něco podniknout. Bohužel netrvalo dlouho a jednoho dne, když se syn vrátil ze školy, se na mě velmi zlobil slovy „ty jsi to napráskala učitelce“. Můj syn sice uznal, že je jeho kamarádovi lépe, protože jeho matka i on musí docházet pravidelně do PPP, kde situaci špatného vztahu matky k dítěti řeší, a že situace se pro kamaráda v mnoha směrech zlepšila, ale já jsem ztratila na nějaký čas důvěru svého syna. Nemluvě o tom, jak se tváří matka, na kterou jsem podala stížnost, když mě potká ve městě, ve kterém obě bydlíme. Dodnes jsem nepochopila, jak se tato informace mohla od třídní učitelky dostat mezi žáky, když jsme spolu mluvily pouze mezi čtyřma očima. Tento příklad uvádí, jak špatné řešení syndromu CAN může ublížit člověku, který podnikne kroky ke zlepšení situace postiženého dítěte. Bohužel není výjimkou, že nevhodně zvolený přístup poškozuje přímo dítě, které místo aby se mu dostalo pomoci, se ocitá ještě v horší situaci. Více o nesprávných krocích pedagogických pracovníků při řešení syndromu CAN bylo napsáno v teoretické části této práce.

9.12 Vyhodnocení otázky č. 19

Graf č. 15 „Co bys udělal, kdyby ti někdo ubližoval, nebo někomu ve tvém okolí?“

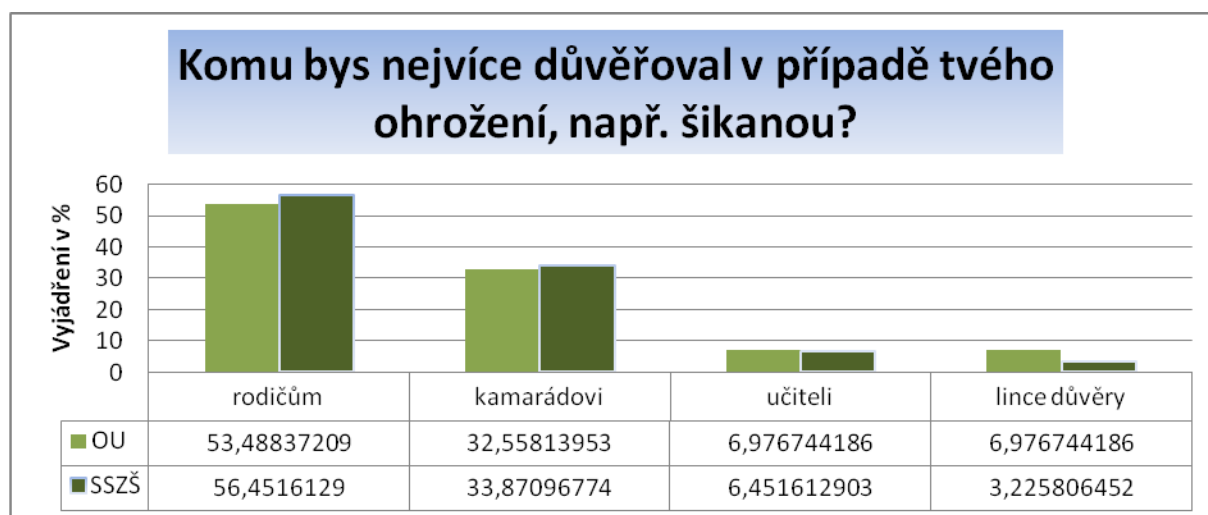

Cílem této otázky bylo zjistit, zda si žáci středních škol dokáží poradit, když jim nebo někomu v jejich okolí někdo ubližuje. Otázka měla také zjistit skutečnost, v koho mají žáci v případě ohrožení důvěru, zda ve své učitele, rodiče, policii nebo zda věří, že dokážou problémy takového rázu řešit sami. Druh ubližování nebyl v otázce blíže specifikován. Přesto mě překvapilo, jak málo žáků by hledalo pomoc u pedagogických pracovníků. V OU i SSZŠ by pomoc u učitelů nebo výchovných poradců hledalo pouze 10% žáků. Toto číslo nepoukazuje na přílišnou důvěru respondentů k pedagogickým pracovníkům. S ohledem na to, jak mnoho času žáci tráví ve škole a komunikují se svými učiteli, bych předpokládala větší důvěru žáků k učitelům. Také fakt, že žáci OU se setkávají s násilím ve 20% a SSZŠ ve 34 % právě ve škole, by vybízel k tomu, že i pomoc při řešení budou hledat ve škole. Průzkum ukázal, že nejvíce žáků si myslí, že dokáží řešit problémy sami. Toto zjištění je velmi pozitivní. Ukazuje na to, že se respondenti necítí ohroženi takovou měrou, že by na svůj problém sami nestačili. Znamená to, že se nikdy nesetkali s takovou formou násilí, která by pro ně byla nezvládnutelná, a proto se cítí dostatečně silní a sebevědomí, že si chtějí problémy řešit sami. Vyhodnocení této otázky také ukazuje, jak velké procento respondentů plní správně vývojový úkol tohoto období, což je hledání identity. V tomto období je důležité postavit se na vlastní nohy. Přijmout za sebe a své činy odpovědnost. Do takového jednání spadá jistě také pocit umět se postarat sám o sebe nebo dokonce o druhé v případě ohrožení.

Na policii i na rodiče by se obrátilo přibližně stejné množství respondentů z obou škol, a to kolem 21 %. Pouze žáci ze SSZŠ by hledali pomoc u rodičů ve 29 %, což je o 8 % více než u respondentů z OU. Fakt, že stejné procento žáků hledá pomoc u rodičů jako u policie, je pro mne velmi překvapivý. Jak mohou mít rodiče, kteří mají být svým dětem největší oporou, téměř stejné procento důvěry jako policie, která je pro žáky anonymní institucí? Proč mají respondenti tak malou důvěru v pomoc svých rodičů? Nabízí se vysvětlení, že je to pro žáky další forma pomoci, u které mají pocit, že mohou řešit nastalou situaci sami, což je pro ně jistý způsob osamostatňování se. Výsledky průzkumu ukazují na dobrou práci policie. Získat si stejnou důvěru jako rodiče při tak omezeném kontaktu, jaký má policie se žáky, je obdivuhodné. Tento výsledek ukazuje na kladné působení policie na besedách a soutěžích, při nichž se policie s respondenty setkává.

9.13 Vyhodnocení otázky č. 25

Graf č. 16 Tento graf nám přehledně znázorňuje vyhodnocení otázky č. 25

Zajímavé je srovnání otázky č. 19 a otázky č. 25. V otázce č. 19 jsme se ptali „co bys dělal v případě svého ohrožení?“ V otázce č. 25 se ptáme, komu by respondenti nejvíce důvěřovali ve stejném případě. V otázce č. 25 nebyla dána možnost uvedení odpovědi pomoci si sám nebo důvěřovat sám sobě. Vysoké procento žáků, kteří v otázce č. 19 přistoupili k řešení problému svépomocí, se v otázce č. 25 obrátilo na rodiče. V této otázce došlo k tomu, že v obou školách mají žáci téměř stejný názor na daný problém.

9.14 Vyhodnocení otázky č. 22, 23, 24 a 26

Tyto tři otázky se týkají:

- znalostí o lince bezpečí
- důvěry v linku bezpečí
- zjišťují četnost využití linky bezpečí

Linka bezpečí je pouze jedna z možností, jak pomoci týraným, zanedbávaným a zneužívaným dětem. Jejím cílem je vytvořit pro děti možnost, aby se bez obav mohly svěřit se svými problémy. Na lince bezpečí mohou děti najít podporu, porozumění a radu na problémy, které se jim zdají být složité a se kterými se bojí svěřit někomu blízkému. Linka bezpečí se zabývá

telefonickou krizovou intervencí. Pro další pomoc klientům pouze doporučuje jiné instituce nebo je sama kontaktuje, pokud si to dítě přeje.

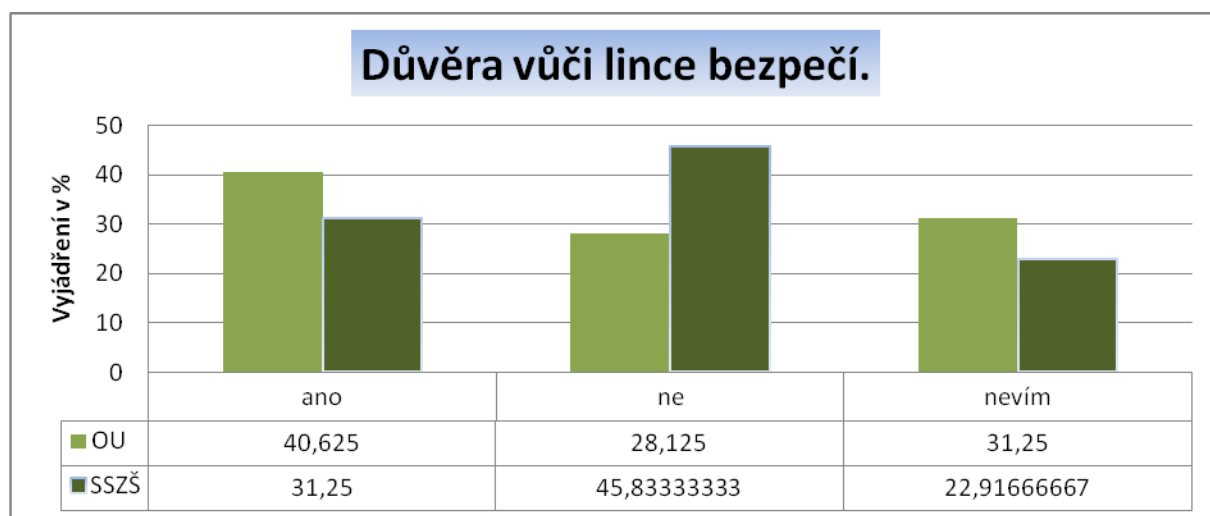
Díky rozsáhlé propagaci je linka bezpečí pro žáky jednou z nejznámějších organizací zabývajících se pomocí dětem. A to i když žáci přesně nevědí, jakou formou linka bezpečí pomáhá. Vědí, že tato instituce existuje. To potvrzuje vyhodnocení otázky č. 22. Ve výsledku si 100% respondentů ze SSZŠ myslí, že ví, co je linka bezpečí. Z OU si to myslí 84 % respondentů.

Tato otázka potvrzuje první předpoklad předložené bakalářské práce, že na OU je nižší informovanost žáků než na SSZŠ. Také potvrzuje předpoklad, že žáci vědí na koho se obrátit v případě ohrožení své osoby nebo někoho ze svého okolí.

Otázka č. 23 se dotazovala respondentů na telefonní číslo linky bezpečí. Tato otázka potvrdila druhý předpoklad této bakalářské práce, který říká, že bude větší informovanost žáků na SSZŠ než žáků na OU. Telefonní číslo na linku bezpečí zná 50 % žáků SSZŠ a 20 % žáků OU.

V otázce č. 26 jsme se dotazovali, zda respondenti někdy využili linky bezpečí. Na tuto otázku odpovědělo kladně pouze 12 % žáků ze SSZŠ. S linkou důvěry nemá tedy většina žáků žádné zkušenosti. Přesto bylo průzkumem zjištěno poměrně vysoké procento žáků, kteří věří, že v případě potřeby jim dokáže linka bezpečí pomoci. Přesné procentuální vyjádření nám ukazuje graf č. 17.

Graf č. 17 vyjadřuje důvěru respondentů obou škol k lince bezpečí

10 Shrnutí výsledků praktické části a ověření stanovených předpokladů

Předmětem zkoumání předložené bakalářské práce bylo zjistit, zda jsou žáci středních škol dostatečně informováni o problematice syndromu týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte. Z průzkumu vyplývá, že žáci jsou v dostatečné míře informováni o této problematice.

V praktické části této bakalářské práce byly stanoveny tři předpoklady. Průzkumem byl potvrzen první předpoklad, a to lepší informovanost o syndromu CAN mezi žáky SSZŠ než mezi žáky z OU.

Druhý předpoklad předložené bakalářské práce odhadoval, že více než 60 % žáků bude informováno o možnostech pomoci u týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Tento předpoklad byl také průzkumem potvrzen. Potěšující je zjištění, že procento informovaných žáků je daleko větší, než bylo předpokládané procento.

Také třetí předpoklad předložené bakalářské práce byl ověřen jako platný. Znamená to, že více než 50 % respondentů ví, na koho se má v případě potřeby řešení životních problémů obrátit. Potěšující je také zjištění, že mnoho respondentů se cítí být natolik silnými, že dávají přednost samostatnému řešení problémů před vyhledáváním pomoci jinde.

Závěr

Předložená bakalářská práce je zaměřena na problematiku CAN, tedy na týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. V teoretické části se zabývá vymezením pojmu syndrom CAN. Další část této práce se zabývá výskytem a příčinami vzniku syndromu CAN. Tento oddíl je velmi důležitý, protože po odhalení příčin syndromu CAN lze stanovovat nejvhodnější druh prevence, kterou se zabývají další kapitoly a která tvoří podstatný díl teoretické části bakalářské práce. Pátá kapitola se zabývá právní ochranou dětí a dokumenty ustanovenými na jejich ochranu. Tyto dokumenty jsou chronologicky seřazené podle doby vzniku. Z jejich obsahu je patrná snaha o trvalé zlepšování životních podmínek dětí a podpora jejich všestranného rozvoje. V šesté kapitole je popsáno několik organizací zabývajících se ochranou dětí. Metoda, která dopomohla v teoretické části dosáhnout stanoveného cíle, byla analýza mnoha zdrojů.

Cílem praktické části bakalářské práce bylo vytvořit přehled informovanosti žáků o tomto problému na dvou typech středních škol a také porovnat procento informovaných žáků těchto dvou škol. Z poznatků získaných na Soukromé Střední Zdravotnické škole Mělník a Středním odborném učilišti Liběchov lze usuzovat, že žáci středních škol jsou dostatečně informováni o syndromu CAN. Je ale zřejmé, že mezi těmito žáky jsou rozdíly v míře informovanosti. Důležité zjištění je také potvrzení třetího předpokladu, tedy že žáci vědí, na koho se lze v případě ohrožení syndromem CAN obrátit.

V praktické části byla jako metoda průzkumu použita kvantitativní strategie sběru dat. Ke sběru dat od respondentů byl využit dotazník. Respondenty průzkumu byli žáci Střední Soukromé Zdravotnické Školy Mělník a žáci Středního odborného učiliště Liběchov.

Vytvořený dotazník obsahuje dvacet šest otázek zaměřených na několik okruhů týkajících se problematiky CAN. Jsou to otázky zaměřené na rodinu a volný čas, rodinu a způsoby kladného a záporného hodnocení, motivaci a především na informovanost žáků o možnostech pomoci v případě ohrožení syndromem CAN.

Vzhledem k citlivosti zvoleného tématu je nutné chápat tento průzkum pouze jako prvotní vhled do problematiky syndromu CAN mezi žáky středních škol. Přesto ze zjištěných výsledků průzkumu mohly být potvrzeny předem stanovené předpoklady této bakalářské práce.

Cílem mé bakalářské práce bylo rozšíření teoretických poznatků daného tématu k lepšímu uchopení problémů, se kterými se setkávám při vykonávání mého povolání. Dalším cílem bylo získávání odpovědí na předem stanovené hypotézy, jež byly hlavním důvodem výběru zvoleného tématu. Teoretické znalosti získané při analýze a syntéze zdrojů, s kterými jsem v rámci vypracovávání této práce setkala, mi jak předpokládám, pomohou přistupovat k těmto problémům v praxi více odborně. Toto zjištění je pro mne největším přínosem.

Seznam zdrojů

BECHYŇOVÁ, V., KONVIČKOVÁ, M., 2008. *Sanace rodiny*. 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-392-5.

ČERNOCH, F., 1999. *Šikaně stop*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany ČR – AVIS. ISBN 8086049140.

DUNOVSKÝ, J., DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z., a kol. 1995. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-7169-192-5.

ELLIOTTOVÁ, M., 1995. *Jak ochránit své dítě*. 3.vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-419-2.

KOLÁŘ, M., 2001. *Bolest šikování*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7367-014-3.

MARKHAM, U., 1996. *Pomáháme dětem zvládnout stres*. 1. vyd. Praha: Talpress. ISBN 8071970204.

PAVLÁTOVÁ, E., 2010. Násilí na dětech – jak dál v prevenci syndromu CAN. Zdravotnické noviny, roč. 59, č. 16, s. 12-16. ISSN 1214-7664.

Pöthe, P., 1999. Dítě v ohrožení. 2. rozš. vyd. Praha: G plusG. ISBN 80-86103-21-8.

ŠPECIÁNOVÁ, Š., 2003. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. 1.vyd. Praha: Linde. ISBN 80-86131-44-0.

VANÍČKOVÁ, E., 1993. Sexuální násilí na dětech: *výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 8071782866.

Internetové zdroje

Děti a my [online]. 1993, roč. XXIII, č. 4, str. 9 [vid. 7. 5. 2012]. ISSN: 0323-1879. Dostupné z: http://www.zachranny-kruh.cz/kriminalita/psychicke_tyrani.html

HALFAROVÁ, H., *Sexuální zneužívání dětí a jeho následky* [online]. [vid. 2011-03-25]. Dostupné z: <http://www.cevap.cz/default.php?&ID=25&publ=3&cl=48>

(Informační centrum vlády 2012).

(http://icv.vlada.cz/assets/udalosti/Charta_detskych_prav.pdf)

Úplněk [online].2011, [vid. 2012-05-20]. Dostupné z: <http://www.iuplnek.eu/news/detska-prava/>

Ministerstvo vnitra České republiky, *Komerční sexuální zneužívání dětí – Dokumenty* [online]. [vid. 2012-05-20]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/komercni-sexualni-zneuživani-deti-dokumenty.aspx>

Ministerstvo práce a sociálních věcí, *Sociálně-právní ochrana dětí – obecný úvod* [online]. [vid. 2012-05-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7242>

UNICEF, *Úmluva o právech dítěte* [online]. [vid. 15. 5. 2012]. Dostupné z: (<http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=31&zp=17>)

VÁGNEROVÁ, M., [online] *Problémy spojené s nevhodným působením rodiny* [vid. 2011-03-25]. Dostupné z: <http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=4150>

Seznam grafů

Graf č. 1 „S kým si v rodině nejvíce rozumíš?“

Graf č. 2 „Jak nejčastěji trávíte společné chvíle s rodinou?“

Graf č. 3 „Kde máš, svého nejlepšího přítele?“

Graf č. 4 „Máš nepřitele?“

Graf č. 5 „Za co tě rodiče chválí?“

Graf č. 6 „Jakou pochvalu používají?“

Graf č. 7 „Za co tě rodiče trestají?“

Graf č. 8 „Jakou formu trestu rodiče používají?“

Graf č. 9 Druhy tělesných trestů.

Graf č. 10 Vyjadřuje intenzitu tělesných trestů.

Graf č. 11 Tento graf odpovídá na otázku, zda mají žáci ve svém okolí někoho, na koho se mohou obrátit v případě pro ně těžko snesitelné situace v jejich domovech.

Graf č. 12 Tento graf nám názorně ukazuje, kde se respondenti setkávají s násilím. Grafické znázornění se týká otázky č. 16

Graf č. 13 hodnotí otázku č. 17 „Myslíš si, že je ve tvém okolí někdo týrán nebo šikanován?“

Graf č. 14 hodnotí otázku č. 20 „Setkal(a) ses ve svém okolí s tím, že by byl někdo šikanován nebo týrán?“

Graf č. 15 „Co bys udělal, kdyby ti někdo ubližoval, nebo někomu ve tvém okolí?“

Graf č. 16 Tento graf nám přehledně znázorňuje vyhodnocení otázky č. 25

Graf č. 17 Vyjadřuje důvěru respondentů obou škol k lince bezpečí.

Seznam tabulek

Tabulka 1 Chtěl si někdy utéct z domova?

Tabulka 2 Setkal ses někdy s násilím?

Seznam příloh

Příloha č. 1 Dotazník určený respondentům

Příloha 1

Dotazník

Škola:

Datum..... Pohlaví /chlapec, děvče/:.....

Instrukce: Zakroužkuj, nebo vypiš svými slovy pravdivou odpověď.

Nepodepisuj se.

1) Napiš členy tvé rodiny se kterými bydlíš:

.....

2) S kým si v rodině nejvíce rozumíš?

.....

3) Jak nejčastěji trávíte společné volné chvíle?

a) u televize

b) povídáme si

c) nakupováním

d) sportem (procházky, kolo, fotbal)

e) jezdíte na výlety

f) děláte něco jiného, prosím napiš co.....

4) Kde máš svého nejlepšího přítele?

a) ve škole

b) doma ve své rodině

c) v místě bydliště

d) na zájmové činnosti (fotbal, výtvarný kroužek)

e) nemám nejlepšího přítele

5) Máš nějakého nepřítele?

a) Ano

b) ne

c) mám víc nepřátel

6) Za co tě rodiče chválí?

- a) Za úspěch ve škole
- b) Za pěkné chování
- c) Za pomoc v domácnosti
- d) Za úspěch ve sportu
- e) Za něco jiného (napíš prosím za

co).....

f) Nechválí mě

7) Jako pochvalu rodiče používají

- a) Finanční odměnu
- b) Ústní pochvalu
- c) Věcný dárek
- d) Nějaký zážitek (výlet, společný fotbal, kolo)
- e) Nic

8) Za co tě rodiče trestají?

- a) Za neúspěch ve škole
- b) Za špatné chování
- c) Za nepořádek ve tvém pokoji
- d) Za neúspěch ve sportu, nebo na zájmovém kroužku
- e) Netrestají tě

9) Jako trest rodiče použijí:

- a) Křik
- b) Odejmutí kapesného
- c) Zákaz televize, nebo počítače
- d) Nemluví s tebou
- e) Používají tělesné tresty
- f) Jiná forma trestu (napíš jaká).....

- 10) Když používají tělesné tresty, je to:
- a) Pohlavek
 - b) Bití páskem, nebo vařečkou
 - c) Pěstí
 - d) Facka
 - e) Kopnutí
- 11) Tělesné tresty jsou:
- a) Symbolické
 - b) Bolestivé
 - c) Hodně bolestivé
- 12) Chtěl si někdy utéct z domova:
- a) Ano
 - b) ne
 - c) často
- 13) V případě že bys chtěl utéct z domova, kam by si šel?
- a) K příbuzným (babička, teta, bratranec)
 - b) Ke kamarádovi
 - c) Zůstal bys na ulici
 - d) Nevíš
- 14) Co je podle tebe násilí?
- a) Nadávání
 - b) Posměch
 - c) Nucení do věcí, které nechceš dělat
 - d) Bití (facka, kopanec, mlácení)
- 15) Setkal(a) si se někdy s násilím?
- a) Ano
 - b) ne
 - c) vícekrát
- 16) Jestli ano, zaškrtni kde:
- a) Ve škole
 - b) Doma
 - c) Na zájmové činnosti
 - d) Na ulici
 - e) Jinde
- 17) Myslíš si, že je ve tvém okolí někdo týrán, nebo šikanován
- a) Ano
 - b) ne
 - c) nevím
- 18) Dopustil(a) ses ty někdy násilí na někom?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Jednou
- d) Opakovaně

19) Kdyby ti někdo ubližoval, nebo někomu v tvém okolí. Co bys udělal(a)?

- a) Řekl(a) bych to ve škole učitelce
- b) Řekl(a) bych to rodičům
- c) Neřekl(a) bych to nikde, protože je to žalování
- d) Nedělal(a) bych nic, protože bych se bál(a)
- e) Sám(a) bych se mu snažil(a) pomoci
- f) Nahlásil(a) bych to na policii

20) Setkal(a) ses ve svém okolí s tím, že by byl někdo šikanován, nebo týrán?

- a) Ano
- b) ne
- c) několikrát

21) Máte ve škole výchovného poradce?

- a) Ano
- b) ne
- c) nevím

22) Víš co je linka bezpečí?

- a) Ano
- b) ne

23) Linku bezpečí najdu na čísle:

- a) 116 111
- b) 111 116
- c) 111 666

24) Myslíš si, že tě na lince bezpečí mohou ochránit, když ti bude někdo opakovaně ubližovat?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

25) Komu bys nejvíce důvěřoval v případě tvého ohrožení např. šikanou?

- a) Rodičům
- b) Kamarádovi
- c) Učiteli
- d) Lince důvěry

26) Už jsi někdy využil linku důvěry?

- a) Ano
- b) ne
- c) vícekrát